

KROL (17297) *sb m*

krol (17294), (*rus.*) **korol** (3); *krol* : *korol LibLeg* (609:3).

o *pochylone*; *korol* z *tekstu nie oznaczającego ó*.

sg N król (5945). ◇ *G* króla (3401). ◇ *D* królowi (1394), *krolewi* (6), *królu* (3); -*ewi SeklWyzn*, *LibMal*; -*owi* : -*ewi MetrKor* (16 : 1), *GórnDworz* (6:1); -*owi* : -*u BielKron* (342:1), *ActReg* (32:1) -*owi* : -*ewi* : -*u LibLeg* (66:2:1); *skróty* (34). ◇ *A* króla (1577). ◇ *G a.* *A* króla (18). ◇ *I* królem (1371); -*em* (170), -*ém* (1), -(*e*)*m* (1200); -*em* : -*ém OrzQuin* (62:1). ◇ *L* królu (259). ◇ *V* królu (587). ◇ *pl N* królowie (781), *króle* (17), *królewie* (8); -*e KlerWes*, *RybGęśli*; -*ewie SeklWyzn* (4), *MurzNT*; -*owie* : -*e LubPs* (19:1), *RejWiz* (3:4), *RejZwierz* (4:1), *RejPos* (38:2), *SkarJedn* (6:2), *KochSz* (2:2), *KochProp* (1:1), *SarnStat* (33:1); -*owie* : -*ewie MetrKor* (1:2); -*owie* : -*e* : -*ewie SkarŻyw* (36:1:1). ◇ *G* królów (819), *króli* (1) *MiechGlab*; -*ów* (126), -*ow* (4), -(*o*)*w* (689); -*ów* : -*ow OrzQuin* (8:1), *SarnStat* (83:3); *skróty* (3). ◇ *D* królom (268); -*om* (31), -*óm* (9), -(*o*)*m* (228); -*om OrzQuin* (16), *KochDryas*, *KochPieś*, *KochProp*; -*óm KochWr*, *GórnTroas*; -*om* : -*óm SarnStat* (12:7). ◇ *A* króle (374), *król(o)w* (6); -*e* : -*ow StryjKron* (3:4), *CzechEp* (5:2). ◇ *I* królmi (292), *królami* (10); -*ami ReszPrz*, *Calep*; -*mi*: -*ami StryjKron* (1:6), *SarnStat* (6:2). ◇ *L* królach (66), *królach* (32), *król(e)ch* (4); -*ach ZapWar*, *LibMal*, *KwiatKsiąż* (2), *Mącz*, *HistRzym*, *CzechRozm* (4), *ModrzBaz* (2), *SkarJedn*, *SkarŻyw* (4), *ZapKościar*, *StryjKron* (2), *CzechEp* (2), *Paprup*, *ActReg*, *LatHar* (2), *WujNT* (18), *SarnStat* (6), *SkarKaz* (6); -*och KromRozm II*, *GroicPorz* (2), *BibRadz*, *BielKron* (14), *RejAp* (3), *RejZwierz* (2), *BudBib*; -*ech WróbŻółt*, *ComCrac*, *KromRozm I*, *KrowObr*; -*ach* : -*och Leop* (5:2), *OrzRozm* (1:2), *Paprupan* (4:4); ~ -*ach* (53), -*ách* (6), -(*a*)*ch* (7); -*ách Paprupan* (4); -*ach* : -*ách StryjKron* (1:1), *LatHar* (1:1). ◇ *V* królowie (10), *królewie* (3), *króle* (1); -*owie LubPs*, *GroicPorz*, *LeovPrzep*, *Paprup*, *LatHar* (2), *SkarKazSej*; -*ewie SeklWyzn* (3); -*owie* : -*e OrzQuin* (3:1). ◇ *du N* (*cum nm*) króla (1) *KochAp* 10. ◇ *A* (*cum nm*) królu (5) *BielKron* 50, 86 *marg*, 279, 414v; *BudBib Iudic* 8/12. ◇ *skrót* (1) *SarnStat*.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Monarcha, koronowany władca suwerennego państwa; też w ogóle panujący; rex Murm, Mymer¹, Mącz, Calep, Cn; tyrannus Mącz, Cn; administrator, sceptiger Mącz; princeps principum, regnator Cn* (17 244) : *MetrKor* 31/620v [2 r.], 38/321, 57/120v, 59/282; *BierRaj* 18v; *BierEz* E3 [2 r.], F [3 r.], Fv [2 r.], F2 [3 r.], F2v (54); *OpecŻyw* 43, 53 [2 r.], 95, 101, 143 (30); *OpecŻywList* C2; *OpecŻywSandR nlb* 3; na tym łtanęło aby ią [rzecz] na wiéce odłóżili/ gdi łám król ze włzemi pany włzytki ijneé prze łędzićz będzie. *ForCnR* Ev, kt, A3, E3v; *PatKaz I* 5; uftawcza włzytkych praw czefarz albo krol może uyyącz łpraua kogo chce a łam nyepouynyen prauu uftanouonymu przezen *PatKaz II* 66v, 42v, 43, 44, 45, 66v; *PatKaz III* 107v, 108, 108v, 130, 131v [3 r.]; *Murm* 174; *Mymer¹* 11v; *HistJóz* B, Bv, B2, B3v, E2 (13); *KlerPow* 2, 3, 9 [2 r.]; *LibMal* 1533/177v; *FalZioł* +2, I 102d, IV 11b, 33d, V 49v (13); *krol* ma w noczi myłlic o łprauie łudu łwego, á wednie to myłlenie ma ku wczýnkowi przywiełc. *BielŻyw* 166, 7, 25, 26, 50, 63 (37); *BielŻywGlab nlb* 10; *GlabGad* N7v; *March²* Dv [2 r.], D3 [2 r.], D3v, D4 [5 r.] D4v; *MiechGlab* 15, 16, 53, 60, 87 [4 r.] (12); *BierRozm* 7, 15 [3 r.]; łtan *krolewłki*/ *barzo dziwnie chodzi Niekáždy krolem bywa/ kto łie wnim vrodzi. KlerWes* Av, A2 [2 r.]; *LibLeg* 8/133v, 10/56, 58, 96, 113v (14); *March³* Xv; *WróbŻółt* ce2, ee5v, 118, oov, 109/5, 118/46; *RejPs* 29v, 48, 71, 117v, 154v (34); *LudWieś* A2v; *SeklWyzn* 2 [2 r.], 2v [2 r.], 3 [2 r.], Gv [2 r.]; I5v,

K4, K8v, L, L2v (31); *SeklKat* A4, 13; *RejRozm* 395; *RejKup* in8; *HistAl* A3, B2v [2 r.], B3, B4, C4v (24); *KromRozm I* N, N4v [4 r.]; *MurzHist* M; *MurzNT* 29v, *Matth* 10/18, *Luc* 10/24, 19/38 [2 r.], 22/25, *Ioann* 18/37 [2 r.]; *KromRozm III* E2, F6, H3 [3 r.], 18, P2 [2 r.]; minnyce niedostatek przez to, iż WKM nie bijesz pieniędzy swych. Wszyscy ini krolowie i książęta dostatek jej mają. *Diar* 24; przykłady dowiodę, że wszyscy biskupi nie tylko żeby mieli panować komu, ale służyli i byli poddani zawsze krolom i innym zwierzchnościom ziemskiem. *Diar* 45, 26, 27, 30, 32, 35 (34); *DiarDop* 102, 103, 104, 109; *BielKom* A3, A3v, C, Cv [2 r.], C2v, C3 (10); *GliczKsiąż* C3v, F3v [2 r.], F4, G2 [2 r.], G5v (10); *LubPs* A2, B2 [2 r.], D4v, E4 marg, E4v [2 r.] (79); *GroicPorz* a2, a2v, o2v, o3 [2 r.], o3v (16); *KrowObr* B3 [2 r.], C2v, 3, 3v [3 r.], 5v (60); Bo niechay y krol fiędzye złotem zhaftowany/ A z rozlicznym kámieniem w koronę vbrány/ Gdy weźrzy na fwe czály co mu przypásć máią/ A iáko nań rozliczni ftanowie czyháią [...] Wieręc mu nie wesoła w głowie piofnká gędzye *RejWiz* 53; tą kołą márníe/ Tá fprofna okrutnicá wśzytki ftany gárníe. Ktorey áni żadny krol áni żadne kfiązę/ Iuż fie wydrzec nie może *RejWiz* 86v, 70v [2 r.], 71 [3 r.], 112v, 152, 181v (29); Opifuie porządek á fprawę dobrego gośpodarzá w domu/ y krolá w Páństwie fwym. áby złe karał/ dobre miłował á nimi fie báwił. *Leop Ps* 100 arg, *Gen* 36 arg, 36/31 [2 r.], 41/33, 46 arg, 47/2 (349); Obieráliłmy Krolá ná Seymie w Piotrkowie przy fwym Krolu/ y przy całym Máyeftacie iego/ á wźdyłmy fye zgodzić niemogli/ około wybieránia przyźłego Krolá *OrzList* i, e3, hv [2 r.], h2, h4v, i (9); *UstPraw* A [4 r.], Av [3 r.], A4, A4v, C2v [2 r.] (18); *LeszczRzecz* A2v; *RejFig* Aa, Aav [9 r.], Bb4, Ce3 [4 r.]; Bo iefliże wam Krolom wolno wśzytko czynić/ Niechże chociay z dáleká/ wźdy was wolno winić. *RejZwierz* 16, A5v, 2v, 3v [2 r.], 4v, 5v [3 r.] (126); *BibRadz* *2v [4 r.], *3 [2 r.], I 7b marg, *Gen* 14/5, 9 (279); *Goski* A3 [4 r.], A3v, A14, A14v, A15; żaden práwy Krol/ bez Przyśięgi Krolem nie iest *OrzRozm* B3v, A, A2, A2v [3 r.], A3 [3 r.], A4 (451); w Grecyey nie ieden krol był/ było wiele krolow/ iż miáftá były bogáte á ludne/ przeto káżde miáfto fwoiego krolá miáło *BielKron* 61 v; Hieu zábił dwu krolu. *BielKron* 86 marg; rádzili około wybieránia krolá/ ábowim tám było fiedm kfiąząt ktorzy krolá wybieráli/ iáko dziś w Niemcech Cefárzá. *BielKron* 116; w Egipcie y w Perfyey krole zwano Magi/ iż muśił być krol ich gwiazdarz/ mądry/ y vczony. *BielKron* 138; Polacy [...] ku krolu [*Mieczysławowi II*] żadney chuci niemieli y práwie go opuścili wśzytey. *BielKron* 346v; walczyli w ten czás trzy braćia o nię [o *Mekkę*] Sołtanowie/ bo tám káżde kfiązę álbo Krolá Sołtany zowá *BielKron* 457, 4, 5v, 6v, 9 [3 r.], 10 (1429); *GrzegRóżn* D3v, Nv; *KochSat* B, B2v, C; *KochZg* A2v; *KwiatKsiąż* G2, G2v, K3v, Mv [2 r.], M2, N3v; Esse administratorem, Namieśnikiem álbo też królem być. *Mącz* 428d, 9c, 63b, 78a, 84b, 115a (49); Król iest vrząd/ przez który ludzie w Królestwie porządnie wedle ftanu fwégo/ rozliczné dáry Boże biorá/ które fye też zálye w Królu/ iáko w głowie/ wśzytkié zámykáią. *OrzQuin* F3, A4v, Bv [3 r.], B2 [2 r.], B2v [3 r.], C (301); *Prot* C3, C3v; *SarnUzn* D4v, F5v [2 r.]; *LeovPrzep* A2, Bv, B4 [2 r.], B4v, Cv (10); Onyc to rogi [na głowie smoka z *Apoc.*] y onyc to korony oni frodzy tyránnowie/ oni krolowie á inftrumentá smoká tego/ ktorzy przenáśládowáli á bodli tymi złościwemi rogámi fwemi wierne *RejAp* 100, BB3v, 20, 22, 24v, 26v [3 r.] (98); opuściwfy teraz ftáre Monárchy/ podźmy do dzifiefzych krolow *GórnDworz* Ii4, G4, P8, Q6v, R2 [2 r.], R4 [3 r.] (67); *GrzepGeom* L; *HistRzym* 3v, 4, 6v, 7 [7 r.], 7v [5 r.] (259); Tho fie iuż tám zámyka y Rzym/ y Ieruzalem/ y Cefarz/ y Krol/ y Biskup/ y Bernádyn. A żadnego człeka s tego nie wymuie/ áby

tego vpominania Duchá s. [...] nie potrzebował *RejPos* 129v; aż do śmierci będzieś miał wżythko po fwey myśli/ byś chciał być y krolem. *RejPos* 315v, 3v, 19, 43v, 53v, 168 (179); *BiałKat* d4v, 66, 101, 196, 201; *BielSat* D4v, G3, G4v, H2v, N4v [2 r.]; *KwiatOpis* C4; *GrzegŚm* 3; *KuczbKat* 25, 405; *RejZwierc* B3v, 9v, 13, 34 [3 r.], 34v (146); *BielSpr* 36v, 37v, 61, 70; *KochMon* 25 [2 r.], 28 [3 r.], 29 [2 r.]; *WujJud* A3, B2v, 3v, 16 [3 r.], 16v (20); *WujJudConf* 3, 9, 15v, 18, 85, 213v; *RejPosRozpr* b4 [3 r.]; *RejPosWstaw* [143³]v; A (tá) [ziemia] mnoży pożytki fwe krolom [...] ktorzy pánuią nád ciała náfzemi/ y dobytki náfzemi według fwey woli/ y ieftełmy w wielkim vćisnieniu. *BudBib* 2.*Esdr* 9/37, B2v [3 r.], B4, *Gen* 17/16, 36/31 [2 r.], *Ios* 9/1 (257); *HistHel* Av, Bv, B3, C4, C4v, D2v; *MycPrz* I A4v [2 r.], B [2 r.], Bv [2 r.], B2 [5 r.], B2v [2 r.] (39); *WierKróc* Av [2 r.], A2v [2 r.], A3 [2 r.], Bv [2 r.]; *BiałKaz* Bv, Hv [3 r.], H2v [5 r.], H3, H4 (40); podobne iefł kroleństwo niebiełkie człowiekowi krolowi [...] ktory chciał kłásć lidźbę zniewolniki fwemi *BudNT Matth* 18/22[23], *przedm* a2v, *Matth* 14/9, *Ioann* 18/37 [2 r.], *Luc* 9/20, *Act* 13/21 (18); Krol wybrány bywa vbran przez Márzalká Naywyfzłżego w botki k temu przyfłtoyne/ w fuknią/ w Albę/ w Dálmátykę/ w rękáwice/ y w ornat álbo w kápę z złotogłowu/ ná kftáłt Káplaná Rzymfkiego *StryjWjaz* C4v, kt, A4, C4v [4 r.], D, Dv (76); *CzechRozm* 9, 29, 67v, 72, 75 (108); *Paprpán* A3, C3, D4v, E, G2v (61); *KarnNap* C; *ModrzBaz* 1, 3, 11, 15 [3 r.], 15v [7 r.] (163); *ModrzBazBud* ¶6; *ModrzBazStryj* ¶2v; *SkarJedn* 47, 55, 57 [4 r.], 62, 77 (27); *KochDryas* A2 [3 r.], A2v [3 r.], A3; *KochOdpr* A4, B3, B4v [2 r.], C [2 r.], C2v [2 r.] (11); *Oczko* A2v, A3v, 23v; *Calag* 311a; *KochPs* 29 [2 r.], 46, 67 [4 r.], 68 [2 r.], 70 (47); Krol pod rękę káplánfką głowę fwoię fchyla: y wżędzie wpiśmie ftárym/ kápláni Krole pomázowáli. *SkarŻyw* 91; Był Krol (Cefarzá Iulianá Apofátę chce rzec) wiekow tych náfzych [...] inne ktorzy przed nim byli niezbożnością przechodzący. *SkarŻyw* 130, A4v, A5, 25, 27 [2 r.], 31 (239); *MWilKHist* E, E2v F2; *StryjKron* 46, 62 [2 r.], 135, 170, 306 (183); [*Bog*] záwždy rozmáite páłterze/ y rządźce dawáł: y Sędźie y Krole y ofiárowniki/ przez ktore rządźił lud fwoy. *CzechEp* 332, 21, 27, 44, 90, 162 (77); *CzechEpPorz* **; *KochJez* A3, A3v [3 r.], A4, B [2 r.], B4 [2 r.]; *NiemObr* 20, 21, 42 [2 r.], 57, 58 (40); *KochFr* 41, 42, 79 [2 r.], 117; *KlonŻal* B3v; *KochDz* 106 [2 r.]; *KochMarsz* 153; *KochSz* A2v [2 r.], A4 [2 r.], C2; *KochWz* 141 [3 r.]; *KochMRot* By; *ReszPrz* 66, 107, 109; *ReszHoz* 115; *ReszList* 181; *WerKaz* 297; *WisznTr* 22; *BielSen* 7, 8 [2 r.], 18; *BielSjem* 19, 25; *KochPam* 80, 86, 87; *KochPieś* 13, 17 [2 r.], 38, 40 [3 r.], 46 [2 r.]; *KochSob* 66; *KochTarn* 73; przepłácić twé dáry/ któréc gwiazdy dáły/ Zá toby wżythkich królów bogáctwá nie ftály *PudłFr* 60; *BielRozm* 3, 4, 7 [3 r.], 31; *ArtKanc* B11v, C13v [3 r.], K13, M10, Q20v (13); *GórnRozm* A [5 r.], Av [7 r.], A2 [7 r.], A2v [3 r.], A3v [2 r.] (114); *KmitaPsal* ktv, A2, A2v, A4 [4 r.], A4v (18); *KochProp* 7, 8 [2 r.], 9 [5 r.], 10, 11 (15); *KochWr* 16, 28, 33, 36, 37 (13); *Paprup* B, Bv [2 r.], B2 [2 r.], Cv, C2 [5 r.] (86); *ZawJeft* 3, 9, 10, 26; przed Coronacyá Pan nic wiecey nie powinien, tylko poprzysiądz wsfytkie prawa wedle Roty tych ostatnich Krolow dwu. *ActReg* 21, 3v [2 r.], 4 [3 r.], 4v, 5, 5v [2 r.] (146); *Calep* 408a, 554a [2 r.], 906b; *GostGosp* 20; *GostGospPon* 169; *GrochKal* 12, 15, 16, 17, 20 (22); *Phil* B4, C, C2 [2 r.], C4 [4 r.], F2 (30); *GórnTroas* 7, 10, 15, 20, 25 (28); *GrabowSet* C2v, C3, E3v, F3 [2 r.], M3v (3); *KochAp* 10 [2 r.], 13 [2 r.]; *KochFrag* 40 [2 r.], 41 [3 r.], 42, 43 [2 r.]; *OstrEpit* A3; *OrzJan* 3, 8, 11, 36, 50 [5 r.] (47); *LatHar* +2, 95 [2 r.], 10.0, 168, 198 (28); *KolakCath* C2v [2 r.]; *KolakSzczęśł* C2; *RybGęśli* B3, B3v, C3; Niechayżec tedy wie [...] dom Izráelłki/ iż go y Pánem/ y Chriřtuřem (*marg*) krolom.

Hebr. (-) wczynił Bog *WujNT Act 2/36, przedm 21, 39, Matth 2/9, s. 7 [3 r.], 8 [2 r.] (104)*; *WysKaz 43; JanNKar B*; dla tego z Boskiego zrządzenia łą dani Królowie ludziom/ y Pánowie poddánym/ áby z potrzeby íprawiedliwosci/ ładowi y rolkázowánium królewskiemu byli poddáni wżycy *SarnStat 953, *3 [2 r.], *3v [2 r.], *5, *6, 2 [2 r.] (336)*; *SiebRozmysl F4v; KlonKr Av [3 r.], C2, Dv, E, E2 (15)*; *KmitaSpit A4 [4 r.], A4v [4 r.], Bv, B2v, B3 [2 r.] (43)*; *PowodPr 9, 10, 21, 22, 23 [3 r.] (35)*; włchodnie ftrony ná on czás krolestwá z mądrością ożeniáli/ y mądre krolmi czynili. Bo nic nie íeft włáfnieyżego y potrzebnieyżego temu co drugie rządzi/ y ná wyfokim mieyfcu siedzi: iáko mądrość. *SkarKaz 517a,)(3v,)(4, 7b, 39b, 41b (60)*; *CiekPotr 15, 49 [2 r.], 51, 92; CzahTr E4v, F2v; GosłCast 10, 14, 15, 19, 65; PaxLiz A3, Dv; SkarKazSej 658a, 659a, b [3 r.], 660a, b (143)*; *SapEpit A3, A4v, B, Bv, [B2] [3 r.]*; *KlonWor 7, 32, 56; PudłDydo A2v, B4; RybWit C2; Krolu [do Stefana Batorego] y z twey náтуры/ nietylko z korony. Bo kto ciebie nie mnieyzy? práwie bez równości/ W rádźie/ w mowie/ w dowćipie/ w vmyłtu mierności? Kto równie íprawiedliwy? kto łáfkawy? SzarzRyt C2v, B4, C2v [3 r.], C3, Dv, D2v (10). [Cf a. »krol w cierznie koronowany« *SkarKazSej 687a*].*

krol czyj [w tym: ai poss (3534), G sb i pron (365), pron poss (218)] (4117): *OpecŻyw 118, 118v, 119v, 130v, 132 [2 r.]*; *OpecŻywList Cv; PatKaz I 2; PatKaz II 59; HistJóz Av; [Zygmunt] Ten iuz panem kłiętwa Litewłkého/ Y teź Krolem Krolestwa Polłkého *KlerPow 9; BielŻyw 151, 160; MiechGlab **, 38 [2 r.], 39; LibLeg 6/159, 7/68, 10/96; KlerWes Av; WróbŻolt 19/10, 67/13, ee5v; RejPs 124, 219; HistAl A2 [3 r.], C5, F2v, H8v; LubPs O6; KrowObr 180, 180v; wytrácił Pan Bog [narody] przed oblicznością fynow Ífráelłkich/ y krolow ich *Leop 4.Reg 17/8, Ios 12/9, 11 [2 r.], 12 [2 r.], 13 [2 r.], 14 [2 r.] (51)*; *OrzList i, i2v; LeszczRzecz A2v [2 r.]*; *RejZwierz 33; BibRadz Ios 1/2, 10/1 [2 r.], I 183d marg, Ier 25/20 [2 r.], Ose 11/5 (48)*; *OrzRozm B3, B4v, Fv, F2, F3 (34)*; Maurowie [...] wyłzli przeciw Hifzpanom s Krolem swoim ktory ná Włłoniu siedział *BielKron 448, 9, 11v [2 r.], 41v, 46v, 47v (88)*; *Mqcz 6c, 89c, 210d, 212b, 242d, 350a*; Nie może iuz być ízláchetnieyża [...] náturá w żadnym Królu/ iáko íeft w Krolu náłzym *OrzQuin D3, C4v, D2, D3, F, 12 (38)*; *HistRzym 12, 79v; RejPos 66v, 80, 141, 312v, 316v (17)*; *RejZwierz 43, 261v; BielSpr 38, 39, 45v; WujJud 17; Gdzie íeft krol Chámárłki y krol Arfadłki/ y Krol miáftá Sefarwaimłkiego/ Heny *BudBib 4.Reg 19/13, Ios 12/7, 9 [2 r.], 10 [2 r.], 11 [2 r.], 12 [2 r.] (53)*; *HistHel Dv, D2; BiałKat B, H2v, K, M2, M3v (8)*; *StryjWjaz C3; CzechRozm 68, 120, 180, 251v, 252; PaprPan Ev, L2, Q3v, Gg, Hhv; ModrzBaz [16], 23; ModrzBazBud ¶5v; SkarJedn 302; Oczko A4; KochPs 198, 216; SkarŻyw 251, 367, 368, 501 [2 r.], 559 (12)*; *StryjKron A5, 36, 95, 612, 782 (11)*; *CzechEp 299, [394]; KochFr 27; BielSjem 19; KochPieś 45; GórnRozm C2, L4 [2 r.]*; *KmitaPsal A5, A5v [2 r.]*; *PaprUp A3v, C, C3v, H4 [2 r.]*; *GrochKal 2; Phil C; GórnTroas 7, 14, 35, 58; OrzJan 41, 53, 60 [2 r.], 61 [2 r.]*; *LatHar 625, 626, 717, 734 [2 r.]*; *WujNT Matth 21/5, Luc 22/25, Ioan 19/14,15, Hebr 7/2, s. 288; SarnStat 12, 894, 988; SiebRozmysl G, H3; (nagł) Władysław Iágiełowicz (-). [...] Krol dwoygá krolestw, y gromcá írogiego Bifurmániná *KlonKr E4, F3; KmitaSpit B2v, Cv; PowodPr 33; SkarKaz 487a; VotSzl C4; CiekPotr 87; SkarKazSej 681b, 683a [2 r.], 693b [2 r.]*. Cf W poláczeniu z przymiotnikiem od nazwy miejscowej, »krol świata (tego)«, »krol ziemie«.****

krol z czego [= czyj] (15): abych tę híftoriá o żywocie y íprawach Alexandra wielkiego krola z Macedoniei W.M. przywłázczyła *HistAlHUNG A2; Leop Ios 12/9; BibRadz Ios 10/5 [5 r.]*; *BielKron*

232v, 337v, 374v; ON mężny Gotifredus krol z Ierozolimá/ Snadź zoftáwił potomkiem tego cnego fyna *PaprPan* G2v, C, C4, Aa2; *PudłDydo* A2v.

krol nad kim, nad czym (41): O dziwnych obronách y możnościach bołkich y iáko miał poftánowić krolá nad ludem swoiem *RejPs* 131, 218v; *Leop* 1.Reg 12/1, 15/35, 2.Reg 19/22, 2.Par 1/9, 11 (9); *BibRadz* 1.Reg 12/1, 15/1, 17, 3.Reg 11/37, 12 arg (11); *BielKron* 65, 69, 69v, 82v marg, 83v; *BudBib* 1.Reg 15/26, 2.Reg 5/2, 3, 4.Reg 9/3,6 (12); *CzechEp* 299; iuz Pan Bog sam vkazował, kogo chciał miec Krolem nad narodem naszym *ActReg* 107.

krol w czym (39): *Leop* 2.Par 36/1; Słowá Káznodzieie fyna Dawidowego krolá w Ieruzálem. *BibRadz* *Eccle* 1/1, *Ex* 1/8, *Iudic* 19/1, 1.Reg 15/10, 1.Par 18 arg, 2.*Esdr* 6/7, *Ier* 37/1; Co zá Krol w Polfzce/ álbo co zá vrząd Krolá Polłkiego iest. *OrzRozm* K3v, B, F2v, Lv [2 r.], O [2 r.], Ov, S; *BielKron* 79v, 93v, 347; *Mqcz* 381b; *OrzQuin* V3, V4v, X2v, Y3, Aa3; *SarnUzn* D4v; *BiałKat* 126; *BudBib* 3.Reg 21/1, 2.Par 36/1, 2.*Esdr* 6/7, *Eccle* 1/1, I 429a marg; *PaprPan* S4v; *StryjKron* 452; *ActReg* 24; *WujNT* 7; *PowodPr* 60; *PaxLiz* A2v.

W połączeniu z imieniem [krol + imię (1695), imię + krol (680)] (2376): *March*¹ A, A2v [4 r.]; *BierEz* E3, G2, G3, F3; dáwłfy zwięzatz Iezufa/ poślál go ku Herodowi krolowi/ ktory Galileą dzierzál *OpecŻyw* 121, C, 23v, 62v, 121 [2 r.], 168v (13); *MetrKor* 38/501 [3 r.], 46/46v, 117v, 175, 59/77v (21); *PatKaz I* 2; fzwýęta anna pofzła fkrola dauyda rodu y ynych krolow *PatKaz II* 45, 42v, 43v, 44; *PatKaz III* 87, 101v, 102; *KlerPow* 3; *TarDuch* D3v, D4; Philip krol Ariftotelełowi wielkie pozdrowienie dawa *BielŻyw* 87, 6, 42, 67, 99, 104 (31); *March*² D, Dv [2 r.], D2, D3 [2 r.], D4v; *MiechGlab* 15 [2 r.], 16, 39, 47, 60 (45); *KłosAlg* Gv [2 r.]; *LibLeg* 7/34 [5 r.], 34v [2 r.], 35, 41, 97v [2 r.] (60); *ComCrac* 16; *ConPiotr* 32; *SeklWyzn* 3; *SeklKat* Ev; *HistAl* Av, A2, A3v [2 r.], A4v [2 r.], A5 [4 r.] (62); *HistAlHUNG* A2; *KromRozm I* N4, N4v; *MurzNT Matth* 1/5, 6; *DiarDop* 102, 103; *BielKom* B5, G5v; *GliczKsiąż* F4v; *LubPs* A5v, B2v, G3, Iv, Q4v; *GroicPorz* e4v, aa4 [2 r.], ii4, pp2; *KrowObr* B2, 32v, 49, 101v, 112v (13); *RejWiz* 137, 181; *Leop Deut* 1 arg, 2.Reg 5/3, 6, 16/5, 3.Reg 21 arg (106); *OrzList* hv; *UstPraw* A2, C3, E; *LeszczRzecz kt*; *RejFig* Aa; *RejZwierz* 5v, 10v, 13v, 16v, 45v (13); *BibRadz* *2v, *3, I 7c, 3.Reg 12/6, 3.*Esdr* 6/22 (82); *OrzRozm* D2v, D4v, F2v, I4, O4 (20); Namocnieyfzy Cefárzu Krolu Ferdynándzie/ y wielcy Kfiążetá/ profzę áby to wywołanie Woyćiechá z Brándeburgu [...] wzięło fwoie exekucyą *BielKron* 232v, 26v, 76v marg, 91v, 115v, 280v (791); *KochSat ktv*; *Mqcz* 202a, 428c, 470a; *OrzQuin* C2, N, N4, P, V2v (12); *SarnUzn ktv*, D8v; *SienLek* 34, T4; *RejAp* 63, 126; *GórnDworz* B8, H7v, N4v, R2, Y3v (8); *GrzepGeom* A4v, L; *HistRzym* 9, 10 [2 r.], 11, 13v, 14v [2 r.] (32); *RejPos* 50v, 64, 89v, 115v, 331v (39); *BiałKat* d4v, 131, 131v, 138v, 140v, 158v, 221; *BielSat* G marg, G4v, H; *KuczkbKat* 420; *RejZwierz* A, 42v, 43, 46v, 125v (30); *BielSpr* 30, 37, 37v, 55 [2 r.], 56 (13); *KochMon* 21, 28, 35; *RejPosRozpr*, b3v, b4, c; *RejPosWstaw* [21³]v, [41³]v [2 r.], [41⁴]v; *BudBib* 2.Reg 5/3, 9/5, 11, 3.Reg 2/19, 25 (89); *HistHel* D2 [2 r.]; *MycPrz* I C4V, II B2v, B3, C2v [3 r.], *BiałKaz* B, B3, H3v, 12, I2v (10); *BudNT przedm* a2v [2 r.], c3, *Matth* 1/6 [2 r.], *Mar* 6/15[14], *Act* 12/1 (9); *StryjWjaz* A4, A4v [2 r.], C3; *CzechRozm* 68, 118v, 131v, 132, 142v [2 r.] (19); *PaprPan* Cv, C2v, C4, D3v, I (12); *ModrzBaz* [16], 21v [2 r.], 37, 106v, 127v (13); *ModrzBazBud* ¶5v; *SkarJedn* 59, 331, 304; *SkarŻyw* A2v, 80, 91, 114, 159 (43); kráiny/ nád czyrwonym y miedzyziemłkim Morzem przy Nilufie Rzece/ ktore Potym názvano

Egiptem/ od Egiptuślá Krolá *StryjKron* 11, 16, 36 [5 r.], 61, 145, 170 (135); *CzechEp* 165, 299 [2 r.], 365, 378 *marg*, 382; *NiemObr* 16, 71, 156; *KochFr* 88; *KochWz* 141; *Resz* 107; *ReszList* 142, 147; *WerGość* 215, 247; *WerKaz* 296 *marg*; *BielSen* 13 *marg*; *KochPieś* 13; *ArtKanc* C13 [2 r.], C14, D11; *GórnRozm* Av, A2, Cv, D2v, D3v (16); *KochWr* 40; *Paprup* B4v, C2, Dv, D2, E4v (13); *ActReg* 3v, 6, 7, 8, 9 (24); *GrochKal* 4; *Phil* B4, C, C2 [2 r.], F2, L3 (10); *GórnTroas* 6, 19; *KochAp* 9, 10 [2 r.]; *KochFrag* 43; *OrzJan* 61 [2 r.], 74, 97, 99, 115 (19); *LatHar* +10, 2, 73, 119, 132 (30); *KońakCath* A4; wierni Żydzi [...] musieli fię kryć y táic czáfu onego ciężkiego prześládowania/ zá niezbożnego krolá Achábá y Iezábelle żony iego *WujNT* 563, *Matth* 2/3, s. 8, *Mar* 6/14, s. 204, *Ioann* 8/20 (26); *WysKaz* 43 [3 r.]; *JanNKar* A2v, A4, Bv, B4v; *SarnStat* *8, 4 [2 r.], 11 [2 r.], 19, 21 (357); *KlonKr* A4v, D, D2v, D4v, E3; *KmitaSpit* Cv, C3; *PowodPr* 2, 3, 4, 7, 29, 30, 56; *SkarKaz* 350b, 385b, 387b, 419a, 518b (13); *VotSzl* B, B2, B3v, B4v, C2v (8); *CiekPotr* 88; *PaxLiz* A2v; *SkarKazSej* 666b, 668a, b, 683a, 685b (9); *KlonWor* 7, 22, 32; *SzarzRyt* D3.

W połączeniu *G* sg z przymiotnikiem dzierżawczym od imienia własnego, występującym w składni zgody z rzeczownikiem nadrzędnym dla całego Połączenia (całość funkcjonuje jako przymiotnik dzierżawczy) [zawsze: *krol + przymiotnik*] (43): po ślmyerczy Croliia Ianvśzowey *Tranquillus* *Secretarz* Croliia Rzymśzkiego był poslem do Cessarza Thvreczkiego *LibLeg* 9/51, 9/49v, 50v, 10/63v [2 r.], 67 [2 r.], 67v (15); *KlerPow* 9; *WróbŻółt* ee5v; *GliczKsiąż* E3; *Leop* 2.*Par* 36/22; *BibRadz* 2.*Reg* 8/12, *Amos* 1/1; *OrzRozm* N4v, Tv; dowiedli dekretem s Kłiąg Krolá Kázimierzowych dekretow *BielKron* 387v, 15v, 56v, 79, 182, 191v, 235, 259; *Mącz* 154a, 163d, 164a; *GórnDworz* Y2v; *BudBib* 2.*Reg* 13/37, 4.*Reg* 16/1; Wysśzy Státut iest skázón, á Státut Królá Olbráchtów do vzywánia przywrocón. *SarnStat* 608, 336, 772.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy miejscowej [*krol + przymiotnik* [w tym dodatkowo z imieniem własnym (1258)] (3175), *przymiotnik + krol* [w tym dodatkowo z imieniem własnym (205)] (365)] (3531): *BierEz* F3 [2 r.], F3v [2 r.]; *OpecŻyw* 24, 69 [2 r.], 71v [2 r.], 119v [3 r.], 120 (17); *OpecŻywSandR* nlb 4v; *ForCnR* E3v; *MetrKor* 34/133, 37/4, 38/502, 40/174 [2 r.], 59/75 (22); *PatKaz* I 2; *PatKaz* II 42v; *HistJóz* B2v; *TarDuch* [C4], E4; *FalZioł* IV 33d, V 107; *BielŻyw* 4, 5, 9, 11, 13 (26); *MiechGlab* *6v, *7, *7v, *8v [4 r.], ** (43); *KłosAlg* D2; PANv wylkiemv myędzy krześczyanśzkymy pany meśłiałzowey wyerze panv mąndremv náfzemv przyacyelowy mylemv polśzkiemv Crolewey *Sigmuntowy*. *LibLeg* 8/160v, 6/114v, 158v, 159, 160, 160v (69); *KlerWes* Av; *WróbŻółt* B, E7, íí; *RejPs* 124; *ComCrac* 12v; *SeklWyzn* 2v, 3, f4; *LibMal* 1545/99; *SeklKat* Ev; Ná tym też mieyścu była piękna rola y wielką/ ná ktorey fie stárzy krolowie y śędzie *Perfcy* zmárli chowáli. *HistAl* F6v, kt, A [2 r.], Av, A2, A2v (56); *MurzNT* *Matth* 27/29, *Ioann* 18/39; *KromRozm* III II4v; *Diar* 60, 61, 87, 89; *DiarDop* 107, 112 [2 r.], 113, 114; *GliczKsiąż* E3, F5, Gv, Lv, L5v, L6v, P8; *LubPs* B, Q4, dd4 [2 r.], dd5 [2 r.], gg6; *GroicPorz* a3v, a4, bv, c, c2v, bbv; *KrowObr* 31, 39; *Leop* *Gen* 14/2, 26/8, 41/44, *Ex* 2/23, 14/5 (187); *OrzList* hv, iv; *LeszczRzecz* A6; *RejZwierz* 2v, 4, 8v, 33v, 39v (81); Walczyli przeciw Berá Krolowi *Sodomkie^{mu}*/ przeciw Berfá krolowi *Gomorfkiemu*/ y przeciw *Senááb* krolowi *Adámy* (*marg*) A tu náfzywa *Krole*/ ktorzy nád iákiem powiáthem byli przełożeni. (–) *BibRadz* *Gen* 14/2, 1 7e, *Gen* 14/8 [2 r.], 10, 21, 22 (240); *Krol* *Polfki*/ mem zdánien/ nie inego nie iest/ iedno śtroż *Prywileiow* *Koronných*/

język Praw poślupolitych *OrzRozm* L4v, A, A3, Bv, B3 [2 r.], B4 [2 r.] (92); [*Krzyżowcy*] Kálifufá zábili krolá Sáráceńfkiego/ ktory ná then čás był mocny w Syryey y w Afyryey *BielKron* 178; Kárzeł piąty Cefarz Krześciániłki vmárł ieft [...] Ípuściwfy zą żywothá Cefárltwo/ bráthu Ferdynándowi Krolowi Rzymłkiemu/ z przyzwoleniem Ellektorow *BielKron* 238v; [*Księżęta Ślqscy*] iż bez ich woley Krol Lokietko był ná krolestwo wybran/ takież koronowan/ przeto Lokietká nie zwáli iedno Krákowłkim krolem. *BielKron* 373, 8, 8v [2 r.], 9v, 10 [5 r.], 10v [5 r.] (1446); *KwiatKsiąz* K3v, L4; *Mqcz* 2d, [18]d, 24b, 43a, 58c (35); *OrzQuin* A3, B2 [2 r.], Cv marg, D3 marg, D3v (62); *Prot* Av; *SienLekAndr* a3; *LeovPrzep* a4, b [2 r.], A3, A4v [2 r.], Dv, D3v; *RejAp* 30, 113; *GórnDworz* H7v, Q7, R2v, R4, Z5v (17); *GrzepGeom* Lv; *HistRzym* 6v, 8v, 9, 13v, 14v (12); *RejPos* 35 [2 r.], 46, 153, 185, 218 (17); *BiałKat* 131 [5 r.], 156, 158v [2 r.], 168v; *KwiatOpis* A3v [2 r.], Bv [3 r.], B3, B3v, B4 (16); *GrzegŚm* 23; *RejZwierc* A, 13, 50v, 56, 127v (36); *BielSpr* 3v, 28, 28v, 30v, 38v (19); *KochMon* 28, 30; Íam Pan Chrístus [...] poślął obraz Twarzy Íwoiey Abágárowi Edelśeńfkiemu Krolowi. *WujJud* 45v, A2, 16v [2 r.]; *BudBib Ex* 2/23, Num 22/3, 10, 21/33, 34 (179); *HistHel* B4, C4, C4v [2 r.], D [2 r.], D2 [3 r.], D2v; *MycPrz* I B4v, C2 [2 r.], II B, B4, Cv [2 r.]; *WierKróc* A2v; *BiałKaz kt*, Bv, 1v [2 r.], 12, 14v (14); *BudNT przedm* cv, *Matth* 27/30, 37, *Mar* 15/2, *Ioann* 18/33 (9); *StryjWjaz kt*, A2v, A3v, A4v; *CzechRozm* 48, 58v, 66, 79, 81 (30); *PaprPan* Cv, C2, N2, O3v, Dd (65); *ModrzBaz kt*, 15, 15v, [16], [16]v (24); *ModrzBazBud* ¶6; *SkarJedn* 170, 199 [2 r.], 218, 254, 367 (14); *KochDryas* A2, A3; *KochOdpr* A3; *Oczko* 23v, [42]; *KochPs* 200 [2 r.]; *SkarŻyw* 26, 27, 73, 75, 159 (46); Hetman Íuftinianá Cefarzá Totile y Teie oštátecznych Krolow Gotłkich ná głowę poráził *StryjKron* 36, 11 [3 r.], 31 [2 r.], 36 [2 r.], 51, 308 (112); *CzechEp* 12 [2 r.], 13, 165, 352, 378 [6 r.] (21); *KochJez* A4, B; *NiemObr* 154 [2 r.], 168 [2 r.], 169 [3 r.], 170 [2 r.] (13); *KochFr* 123; *KochSz* A2; *KochWz* 140; *ReszPrz* 58, 74; *WerGośc* 237 [8 r.]; *WerKaz* 297; *KochPam* 80 [2 r.], 81, 84, 86; *KochPieś* 6, 45 [2 r.]; *GórnRozm* A2 [2 r.]; *KochProp* 6 [2 r.], 10 [2 r.], 11; *KochWr* 28, 32, 40; *PaprUp* B3v, C2, C2v, Dv [2 r.], L2; *ActReg* 4 [2 r.], 11 [2 r.], 24, 25, 49 (21); *Phil* B2, B3, B4 [2 r.], C4, Dv (29); *KochFrag* 21, 43; *OrzJan* 6, 28, 114; *LatHar* 420, 685, 697, 699, 700 [2 r.] (28); *KołakCath* A4; *WujNT Matth* 27/11, 37, 42, s. 8 (27); *WysKaz* 6; *JanNKar* B [2 r.], B3, B4v [2 r.], D2; *SarnStat* *4v [2 r.], *7, 3, 8, 10 (188); *SiebRozmyśl* C4v; *GrabPospR* K4; *KlonKr* A3v marg, A4 marg, A4v [2 r.], E, E2v (15); *KmitaSpit* A4v [4 r.]; *PowodPr* 11, 13, 14, 75, 81 (16); *SkarKaz*)(4, 40a, 80a [2 r.], 518a, 519a (9); *VotSzl* B2, C4; *CzahTr* F4v [3 r.]; *SkarKazSej* 681b marg, 693b; *PudłDydo* A2; *SzarzRyt* C2v, D3v.

W przeciwstawieniach: »krol ... poddany (9), człowiek pospolity (a. prosty) (5), ubogi (3), niewolnik (2), żebrak (2), kmiotek, obywatel, sługa« (24): nie ieft podobno/ aby krol był w boiu/ a fluga odpoczywál w lożu. *OpecŻyw* 103; *RejWiz* 138v; *Leop Sap* 18/11; *LeszczRzecz* A2; *OrzRozm* D2, L3 [2 r.], N2, V2; *BielKron* 86; *OrzQuin* S2; *GórnDworz* Gg3, Ii2; ieft ták Íprawiedliwy iż rownie Íadzi krole y kłiążęthá iáko y żebraki *RejZwierc* 147v, 147, 183v; *BudBib Sap* 18/11; ták vmiera Krol/ iáko y prafty człowiek. *BiałKaz* Hv; Niemálz w tym to kościele roźnice żadney/ miedzy Krolem á poddánym/ miedzy Pánem á vbogim *ReszPrz* 28; Ty vbogiemu przypráwuiefz rogi/ Ze mu áni król/ áni hetman frogi. *KochPieś* 4; zą długiem czáfem z Krolow bywáią niewolnicy/ á z niewolnikow Krolowie. *GórnRozm* I; że fie królmi nie obywatelmi/ pány nie poddánemi téy Rzeczypoślupitéy bydź zdaćie. *OrzJan* 53; *LatHar* 570. Cf *Przysłowie*.

[W przeciwstawieniach (lub rozbudowanych konstrukcjach syntaktycznych zbliżonych do przeciwstawień), w których dobry i sprawiedliwy król przeciwstawiony jest tyranowi, tyraństwu; dotyczy stosunków XVI-wiecznych, zwłaszcza osoby króla polskiego]: »krol ... tyran (19), tyraństwo« (21): gdy Káplán Ołtarzowi/ to ieft Zakonowi rofkázowác chce/ tráci Káplánstwo y odłzciepiencem przewrotnym zoftawa: ták teź Krol/ gdy fye nád Káplána przekłáda/ okrutnym Tyrannem bywa OrzRozm E3v, F3, O2; tym iednym/ Król od Tyranná bárzo różnym ieft: iż Tyran Morze/ á Król dáie. OrzQuin B; Grunth y wśyftko Kśięftwo Rułkié/ ia Polak dobywłzy go pod Rułkiemi Pány/ pod frogimi Tyranny/ w iednom ciáło Królestwá Polłkiégo/ pod iednym Królem/ y pod iednym Práwem złączył. OrzQuin Q4, Cv, 13, R2; cnotliwi krolowie/ nie o fię fie lámi boiá/ ále o the kthorzy fą pod ich moczą: á Tyránnowie/ thychże fie lámymch boiá/ ktorym rofkázuią. GórnDworz Gg6v, Gg2v; Vmárł ną Krol/ Polacy [...] Krol/ nie Tyran/ ále łáfkáwy/ nie okrutnik/ ále miłósierny BiałKaz H2v; Monárchią zową to Pánftwo/ ktore iedná tylko olobá rządzi/ ktora ieftiże wedle pewnych Praw ono Pánftwo rządzi/ Krolem bywa názwana/ [...] lecz iefti wedle [...] vpodobánia fwe⁸⁰ rządzi/ tedy Tyránftwem bywa názwana. ModrzBaz 3, 21, 21v, 72, 100v; GórnRozm C2v; PaprUp E3; lámii [Polscy] bezmála ze wśyftkich narodów nie widzieliłmy tyránná nád łobą żadného/ ták/ iż téz pográniczné narody wzoru królów dobrych od nas biorą OrzJan 51; SkarKazSej 666a.

[Ze względu na wyższość – wg poglądów Orzechowskiego i tylko w jego pismach – króla nad księciem uosobieniem tyranii i ucisku]: »krol ... książę« (7): ia Polak/ tego Króla mam/ którégom mieć chciál: niemálz ty żadnéy obróny przeciwko zwiérzchnóści Kśiężęciá fwégo OrzQuin Q4; iáko Królowie z Bożéy łáłki króluia/ ták téz y ludzie z Bożéy łáłki fye rodzą: nie ináčéy iedno iáko w Kśięftwách Kśiężętá z gniewu Bożego pánuia/ ták teź w Kśięftwách ludzie w gniewie Bożym fye rodzą. OrzQuin Sv, P, Q, S [2 r.], T3v.

W porównaniach (9): RejPs 92; HistAl Fv; iednochmy rozumem fwiát opánowali. A práwie iáko krolmi nád wśytkim zoftáli. RejWiz 17v; Leop Iob 29/25; RejPos 20; Abowiem vmyfł ftáteczny á w poważnym cieie poftánowiony/ ieft iákoby krol wśytkim innym fmyfłom y fpráwam człowieká onego RejZwierc 19; obłudne á fwowolne ciáło/ ktoremu więcey fłużymy niż iákiemu krolowi. RejZwierc 115v; SkarŻyw 259; Regaliter – Po pansku tak iako krol. Calep 907a.

W formułach grzecznościowych i dyplomatycznych [w tym: jego miłość (1122), miłościwy [w tym: V sg (162)] (171), miłościwy pan [w tym: V sg (1)] (22), miły [zawsze V sg](8), najjaśniejszy [w tym: V sg (81)] (108), z łaski bożej (74), najjaśniejszy pan (36), z bożej miłości (14), namilóściw(iej)szy [w tym: V sg (2)] (5), pan namilóściw(iej)szy (4), moj [zawsze V sg] (19), nasz [zawsze V sg] (5), oświecony [w tym: V sg (5)] (8), oświecony pan (2), pan [w tym: V sg (18)] (210), pan a pan [w tym: V sg (1)] (7), wasza miłość [zawsze V sg] (12), wielki [zawsze V sg] (7), wielmożny [w tym: V sg (2)] (5) (1564): krol yego myłófcz pan náłz namyłófczywłzy sthobą walką wyodl MetrKor 34/288v, 31/620v, 621 [2 r.], 34/265 [2 r.], 268, 288 (88); thak was profym y zadami yako panow Chrzełczyanłkych y przyaczielow náłzich [...] abifczie nas wfpomogly czim bedzie łáłka vm.m. krolv abifmi fye mogly wiplaczciz Chrzełczyanye od tich poganow Thvrkow LibLeg 10/124v; myłófczywi Krolyv. nyeracz wałcha Kro. m fzye na náłz gnyewacz LibLeg 11/155, 4/26 [2 r.], 9/49v, 10/61v, 11/10 (436); March¹ Wiet Av; OpecŻyw 121 v; ZapWar 1528 nr 2457 [3 r.], 1531 nr 2434 [2 r.], 1534 nr 2371

[2 r.], 1535 nr 2413, 1536 nr 2492 (16); *KłosAlg* Gv [2 r.]; *KlerWes* A2v; *WróbŻoltGlab* A3, A5; *ComCrac* 11, 14; *ConPiotr* 33v; *LudWieś* A2, A4v; *SeklWyzn ktv* [2 r.], 3v, g4; *LibMal* 1545/99, 1548/144v, 145, 147v; *RejJóz* K3v, K7, K7v, K8v, L6, Q; *MurzNT* A2 [2 r.]; proszą, aby KJM raczył sejmiki powiatowe złożyć dla obierania poborców *Diar* 80, 20, 65, 69, 75 [2 r.], 83 (122); *DiarDop* 107, 111, 112 [2 r.], 113, 114 (48); *BielKom* A3; Sąd przodkiem gąią mocą Bożą/ mocą Krolá Iego Mił. y przez Dekret pokoy y wżeláką vtćiwofć przykázuią *GroicPorz* i4, e2v, e4v, i2 [2 r.], cc; *Leop* 1.Reg 25/25, 2.Reg 15/21, 19/27, 28, 30 (33); *OrzList* iv, i2; *UstPraw* 12, Kv, K2v [2 r.], K3v; *LeszczRzecz* A4, A4v, A5, A5v, A6v; *WyprKr* 50, 126; *BibRadz* *2 [2 r.], 2.reg 9/11, 13/33, 24/3 [2 r.], 4.Reg 6/26, 3.Esdr 6/8; *OrzRozm* P, V3v; *Attilá* fyn Bendekukow/ Niemrotá wielkiego wnuk/ wychowániec w Engáldzie/ z kálki Bożey Krol WęgierŃki/ MedŃki/ GotŃki/ Dácki/ bicż Boży/ Ítrách Ńwiátá. *BielKron* 298, 84v, [85²], 231, 231v [3 r.], 305v (24); *OrzQuin* A4v, B2, K4 [2 r.], Q, S (1e); *SarnUzn* A2 [3 r.]; *LeovPrzep* Dv; *GórnDworz* A2 [2 r.] B7, B8, P7v, Q7v (27); *HistRzym* 13, 25v, 68, 93v, 110v (12); *RejPos* A3, 228, 349; *BiałKat* a2; *KwiatOpis* A3v, Bv [3 r.], B2, B2v [2 r.], B4v (12); prze Bog miły krolu vcżyn mi ÍprawiedliwoŃc *RejZwierc* 43v, 45, 154, 233v; *WujJud* A2 [2 r.], A5v, B4, 15v, 18v (20); *WujJudConf* 3 [2 r.], 8; *KochList* 1, 2, 4; *BudBib* 1.Reg 26/15, 16, 19, 2.Reg 4/8, 9/11 (16); ZaŃz nowiná byłá/ zá przodkow Krolá Páná náŃzego zmártego zá onych potomkow PiaŃtowych. Tátárom [...] po wŃzyŃtkiey polŃzcze woiowác y Íkodźíc? *BiałKaz* H3v, II2, Iv, 12, I4v, Kv (15); *StryjWjaz kt*; *ZapMaz II G* 97/792; *PaprPan* D4v, M2, M4v; *ModrzBaz* 31; *SkarJedn* 382 [2 r.]; *KochDryas* A3 [2 r.]; *KochOdpr kt*, C4v; *Oczko* A2, B; *SkarŻyw* A2v [2 r.]; *ZapKoŃcier* 1581/22v, 23, 23v, 24, 25 (18); *StryjKron* 288; *CzechEp* 11, 54, 55, 57, 90 (9); *NiemObr* 4, 20, 21, 151; *KochSz* C3; *ReszPrz* 68, 74, 107, 111; *ReszList* 142, 188 [2 r.]; *GórnRozm* C3v, E2; IžeŃ fyná ogládał ná wyŃokiem tronie [...] Będźiefz wieczney moy Krolu/ Ítał rádoŃci trwáley. *KmitaPsal* A3, kt; *KochProp* 14; to wiefza y ÍzkodliwŃza Krolu Ofwieconi/ yŃz dopustzaŃz Litwie brac náŃze Kraini w RuŃi *PaprUp* F, E4v, Fv, G, Iv, K2; *ActReg* 15, 16 [4 r.], 17 [3 r.], 18 [2 r.], 19 (248); *GostGospSieb* +2; *GrochKal* 8; *GrabowSet kt*, A3, A4, M, M2; *KochAp* 10, 13; *OrzJan* 3, 72, 91, 92, 100 (26); *OstrEpit kt*, Av; *RybGęŃli* A2, A3v; WŁádyŃław z kálki Bożey Król PolŃki/ y Ńiem KrákowŃkiéy/ rć. KŃiażę nawyŃŃz LitewŃkié: Pomorzki/ RuŃki/ Pan y Dźiedzic: oznáymuiemy ninieyŃzym líftem *SarnStat* 218; pan Neorzá Woiewodá [...] kazał Ńobie dáć poczeŃtowaníe. Od tego czáfu Ie⁸⁰ M. Król dowiedźiawŃzy Ńie/ gniewał Ńie nań wíęcýy niŃz dwá MieŃiáćá *SarnStat* 372; Státutá NaiáŃnieyŃzego Páná Królá Olbráchtá odnawiamy *SarnStat* 842, *4 žp, *5, *7v [2 r.], *8v [2 r.], 11 (296); *GrabPospR* K2v [4 r.], K3 [2 r.], K4, L [5 r.], Lv (20); *KlonKr kt*; *PowodPr* 2 [2 r.], 47; *SkarKaz*)(2 [2 r.],)(3v; *VotSzl* A2, B3v, Cv, C3v, C4v (25); *GostCast* 7; *SkarKazSej* 694b.

W charakterystycznych połączeniach: krol cnotliwy (15), dobry (24), mądry (24), mocny (10), moŃny (42), nędzny (15), prawy (20), sam (26), sławny (14), sprawiedliwy (7), srogi (11), Ńwięty (60), wielki (108), zacny (cny) (42), złoŃliwy (13), zly (18); krola mieć (57), stanowić (postanowić) (12), wybierać (obrać, wybrać) (58), wybieranie (obieranie) (38), koronowác (23); za króla wybrać (obrać) (29), mieć (5), wziąć (5); krolem się czynić (9), się działać (10), postanowić (6), czynić (uczynić) (27), wybrać (obrać) (23), zostać (48), zostawić (9); krol kroluje (14), panuje (12).

Przysłowia: Możeż też wagy przyśporzyć Do pieprzu kamików włożyć. [...] Wybornieć fię to przetlie İda Boć też niekaždy krolia zna. *RejKup* e2v; Przeday Száfran mieřzány á rzecz iż Moráwŕki/Wízák nie káždy Krolá zna kupi Pan Zoráwŕki. *BielSat* B3 [*idem*] *BielRozm* 11.

Krolowie broiá/ á poddáni pokutuią. (*marg*) *Horatius Delyrant Reges plectuntur Achiui.* (–) *ModrzBaz* 144v, 107v.

İáko mowią: Niczemny Krol niczemnym ludziem wolność dáie *BielKron* 262.

Syn nowy Krol/ nowy zakon/ naprzod część rády İtárey Cefárfkiey potruł/ część pobił/ İkárby wřzytki rozdał rořprořzył. *BielKron* 258v.

Nie řłuzna rzecz krolom pľiego řłofu řłuchác. *BielKron* 301v.

powiedáią/ iż przez pány do krolá/ á przez řwięthe do Bogá. *RejPos* 133.

bibl. oddawáiác co Boże⁸⁰ Bogu/ á co Krolewkiego Krolowi etc. [*quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo Vulg, PolAnt Mar* 12/17] *CzechEp* 405.

Fraza: »zdrow (*a. żyw*) bądź krolu, żyw (*a. żyj*) krolu, (niech) żywie krol, niech krol będzie zdrow« (*12:5:3:1*): *OpecŻyw* 120, 122v; *HistAl* C2; wywiodłfy onego Krolewicá/ włóżył nań koronę/ y řwiádectwo: tákże ij vczynili Krolem/ y pomázali: á klářkáiac řękomá/ mowili: Żyw bądź Krolu [*Vivat rex*]. *Leop* 4.Reg 11/12, 2.Reg 15/21, *Dan* 6/6; *BibRadz* 2.Reg 16/16; *HistRzym* 9, 11, 14v, 90v, 103; *BudBib* 2.Reg 16/16 [2 r.], 2.*Esdr* 2/3, *Dan* 2/4; Bądź zdrow ná dľugie czáfy/ Krolu wielowładny *KochDryas* A.2.; *KochPs* 68; *GrochKal* 26; Ziy, ziy cny Krolu, dľugo tu řczęřliwie. *KlonKr* F4; *SkarKazSej* 668a.

Zwrot: »na krola wziác; na krola wzięty; wzięcie na krola« = *konfiskować; konfiskata* [*szyk zmienny*] (*6;2;1*): *GroicPorz* o3 [2 r.], nn4; *Applicare fisco regio*, Ná Królá wziác. *Mącz* 128d; *Sectio item media vel aliqua pars bonorum sive omnia quibus multatur, confiscatio vulgo dicitur*, Przypádnienie ymienia ku ręce Rzeczypóřpolitey álbo wzięcie ná królá ymienia czyyego zá winę. *Mącz* 377b, 87a, 329b; *StryjKron* 587.

Wyrażenia: »dziedziczny krol« (*1*): *NAIASNIEYSZEMV ZYGMVNTOWI TRZECIEMV [...] SZWEDZKIEMV [...] DZIEDZICZNEMV KROLOWI* *SarnStat* 3.

»krol krolow« (*2*): oto ia przywiode [...] krolá Bawelfkiego z pułnocy/ krolá krolow [*regem regum*]/ z końmi/ z wozárni/ z konnemi *BudBib* Ez 26/7; řłuznie y przyřtoynie wářę kró: M. Królem królów Krzeřciáńřkim/ nie ieno mieć/ ále zwác fie godźi *OrzJan* 95.

»krol nad krolmi« [*szyk* 26:2] (*28*): *BielŻyw* 150, 158; Dárius krol Perski y krol nád krolmi/ řłuzebnikowi nářzemu Alexandrowi przykazniemy. *HistAl* E6, C3v, C5, C6v [2 r.], C7, E5v (*18*); Pan Kryřtus niechciał być Krolem/ á Wikáryi iego/ tzyni fię nád Krolmi Krolem/ y nád pány pánem? *KrowObr* 11, 26v, 33, 67; *BielKron* 123v, 124, 269; *GórnDworz* İi.

»krol krzeřcijański« [*szyk* 56:23] (*79*): *LibLeg* 11/70; należy, abyř WKM jako chrzeřcijański krol woli milego Pana Boga pilnując to naprzod naprawil, co się przeciw rozkazaniu Jego řwiętemu w pańřtwach WKM dzieje *Diar* 83, 55, 84, 88; *GroicPorz* Bv; *LeszczRzecz* A5v; *BibRadz* *2; *OrzRozm* C, L2, L2v, L4v [2 r.], N2; Krzeřciáński Krol Alfonřus dwie řcie tyřięcy Sárácenow porářił. *BielKron* 279, 56, 189, 245v, 252, 267 (*28*); *OrzQuin* IV, K, K2v [2 r.], K3, K3v (*11*); *GórnDworz* C7; *HistRzym* 79v; *RejPos* A3; *WujJud* 21v, 84v; Krolowie Chrzeřciáńřcy nie winni řá iednego Monárchę mieć

nád łobą/ ále iednę wiárę Chrześciańską mieć y iednego Papieża winni są. *SkarJedn* d8, 201, 204; *SkarŻyw* 357; *StryjKron* 652; Car Mołkiewski [...] chciał świętu wżyltkiemu Gróźnym być? wżyltki lekce Króle Krześcijańskie Vważając przy łobie/ także y Pohánłkie. *KochJez* A3; *ReszPrz* 53; *ActReg* 31; *OrzJan* 27, 95 [2 r.]; *LatHar* 177; Kościół może żądać pomocy krolow Chrześcijańskich przeciw haeretykom. *WujNT* Zzzzz3, 73, 498 marg; *SarnStat* 1118; *CzahTr* Gv; *SkarKazSej* 670a, 679a, 681a [2 r.].

»malowany [= *nie mający władzy*] krol« (1): Przechacni Pánowie/ nie czyńcie z krolestwá Polłkiego Niemieckiego Rzełkiego miáłtá: nie czyńcie málowánego krolá/ iáko w Wenecyey. *SkarKazSej* 695b.

»krol młody« = *Zygmunt August* [szyk 35:5] (40): *MetrKor* 46/65, 61/224 [2 r.]; *LibLeg* 6/55v, 158v, 159, 160v, 7/31v (32); *ComCrac* 14; *LudWieś* A4v; *Diar* 91; Kánclerz y Podkánclerzy pieczęci Krolá vmárłego potłukli/ á inłze im ná tho mieyłce dano od krolá młodego. *BielKron* 425v; Krolowa Boná vłtáwicznie Krolá młodego z Pány Koronnymi frálłowálá/ wiodąc go do rozvodu z Bárbarą Rádziwiłowną *StryjKron* 762.

»krol najwyższy« = *papież* (1): Papiész [...] iest náde wżemi Królmi Vrzędnikiem w Kościele Bożym/ itész Królem naywżylszym/ ták iáko ty powiádałz. *OrzQuin* X3.

»pierwszy, wtory po krolu« = *secundus a rege Mącz* [szyk 6:1] (7:2): *RejJóz* L8; *BielKron* 69v, 305v; *Mącz* la, 378a; on záprzedániec przedię został wielkim á moźnym człowiekiem á pirwłzym po krolu w obcym krolestwie onym. *RejPos* 215v; *RejZwierc* 125v, [203]v; Nie rułzyło cię ono złoto/ y dobre mienie/ y cześć oná po krolu wtorym być/ y świat rządzić *SkarKazSej* 668b.

»krol pogański (a. pohański)« = *rex gentium PolAnt* [szyk 21:18] (39): *RejZwierc* 21v; *BibRadz* Gen 14/1, 9; *OrzRozm* L2; Zábili thedy iuz byli łynowie Izraélłcy trzydzyełci y ieden krolow Pogánłkich wżyltkich. *BielKron* 48, 118, 207; *GórnDworz* O2; *RejPos* 39v, 315v [2 r.], 320; *BiałKat* 331; *KuczbKat* 270; pátrż ná ony pogańskie krole/ y ná ine zacne á łławne ludzi/ iáko łtany łwe vmieli nadobnemi cnotámi łwemi pokrywáć *RejZwierc* 52, A6 [2 r.], 43v [4 r.], 44v, 45, 47 [2 r.], Bbb2; *CzechRozm* 192v; *ModrzBaz* 1G5v; *SkarŻyw* 486; *CzechEp* 385; *KochJez* A3; *GórnRozm* A2; *PowodPr* 4, 13, 50; *SkarKaz* 4Ob, 518b [2 r.]; *SkarKazSej* 692b.

»krol star(szy)« = *Zygmunt I Stary* [szyk 20:2] (22): *MetrKor* 46/47; *KlerWes* A2, A2v; *LudWieś* A4v; *LibMal* 1545/97v, 1548/143; podatek nie jest w Polscze nowiną, bo i często dawano za krola starego, ojca KJM dzisiejszego. *Diar* 27, 32, 36 [2 r.], 37 [2 r.]; *GórnDworz* R2v, R4, R7, R8v, S6v (8); *RejZwierc* Aaa; *SarnStat* *4v.

»krol świata (tego)« = *rex terrae Vulg* [szyk 55:2] (57): *WróbZołt* 88/28; *RejPs* 72, 149; *LubPs* F4 marg; Otołz tu inłz małz łkąd tá pychá Pápieżow vrołłá/ iż s Cefárzow/ á Krolow tego Swiátá/ ná kthorych Papieże ták wiele państw wyłndzili *KrowObr* 31v, 3 [2 r.], 5v, 39v, 62; ná oney Bełtley o łiedmi głowach powłtálá niewiáłtá [...] fálłzem łwym zwiodłá y opoiłá s kubká łwego krole y kłiążetá łwiátá tego *RejAp* BB4v, CC3v, 7v, 8 [3 r.], 64, 79v (15); nádziwáli łie teź iż łie miał [*Mesyjasz*] vkazać iáko iny krol łwiátá tego *RejPos* 80, 3v, 6 [2 r.], 6v, 89, 124v (21); *RejZwierc* 48, 70, 84v, 211v, 260; *WujNT* 387, 498, 877, 878; *SkarKaz* 122a; Kościół Chryłtnłow krole wżyltkiego łwiátá przyiáł zá łyny *SkarKazSej* 681a.

»(ten a. on) święty krol« = *Dawid* [szyk 11:1] (12): Owa prawy wyraził ten święty Krol mękę Kriřtuřá Pána. Tytuł wřafny Pfalmu tego [...] Okrutni při etc. *LubPs* F, A2 [2 r.], B, G3, G4v, P (8); *Leop* AAa; Albo teŹ Dawid gdy powřthał przeciwko iemu on řwowny řyn iego Abřálon/ á zebrał nań wielkie wořkř/ iáko řie bърzo o to řtarał on řwięty krol/ iákie wořkř řzykował. *RejZwierc* 265, 204; *CzechEp* 123.

»krol (u)koronowany« [szyk 18:2] (20): *OrzRozm* D2v; *BielKron* 103, 118v, 348; *OrzQuin* V3, V4v; iŹe řie ten Pan á ten zbáwiciel nie miał okázáć iáko řwiecki á koronowány krol/ iedno iŹ koroná iego y wřytki przypráwy krolewřkie iego miały być w řkárbie niebieřkim *RejPos* 3; *StryjWjaz* C3; KRólowie řadŹá poddáné/ A króle koronowáné řędŹia wiekuifty řadŹi *KochPs* 124; *ActReg* 3v, 21, 57, 83; *SarnStat* 1012, 1021, 1022, [1023], 1042; BOleřaw Chrobry [...] Pierwřzy krol Polřki vkoronowány. *KlonKr* Cv, A marg.

»krol ziemski, ziemie« = *rex terrae Vulg, PolAnt* [szyk 102:9] (89:22): MoŹeř to wiedzieć Źe krol niebieřki vczynił mię [*Dariusza*] krolem ziemie y tego wřitkiego czoŹ naniey ieřt. *BielŹyw* 150, 151; *WróbŹólt* 148/11; *LubPs* B2, N, Q4, T5, X3v, dd6v; *KrowObr* 19v, 119v, 234, 241v; *Leop* Ios 12/7, *Ps* 2/2, 75/13, *Apoc* 17/18,18 arg (8); *BibRadz* 4.*Esdr* 15/20, *Matth* 11/25, *Apoc* 16/14, 17/2, 21/24; *BielKron* 78, 80; *GrzegRóŹn* Gv; *RejAp* 6, 62v, 126, 134, 137v (23); *RejPos* 36v, 89, 132v, 133, 317v (16); *RejZwierc* 42, 69, 156v, 225v; *BudBib* *Ps* 138/4, 147/11; *BialKaz* Hv; *BudNT* *Apoc* 17/18; Dawid poki Źył nie miał teŹ řobie rownego/ przeto go piřmo zowie pierworodnym/ y náđ Krole řiemřkie zacnieyřzym. *CzechRozm* 104v, 107, 156, 167v, 179v, 180, 192v; *CzechEp* 375 [2 r.]; *NiemObr* 21, 163, 164, 174; *LatHar* 167, 359, 368, 399; *WujNT* *Matth* 17/25, *Apoc* 1/5, 6/15, 16/14, 17/2 (14); *SiebRozmyřl* G; *PowodPr* 6; *SkarKaz*)(3v, 456b.

Zestawienia: »Kroniki Krolow (judskich a. izraelskich)« = *tytuł czterech księę Starego Testamentu (Paralipomenon); liber verborum dierum regum PolAnt* (12): Ale wřytki ine řpráwy Azy y wřytká ie^go moc [...] řpifáne řá w kronikách Krolow Indřkich *BibRadz* 3.*Reg* 15/23, 4.*Reg* 14/28, 15/6, 21/17, 21/25 (8); A drugie rzeřzy Acházřiego/ ktore czynił/ áza nieřpifáne w kronice krolow Izráelřkich? *BudBib* 4.*Reg* 1/18, 4.*Reg* 12/19, 15/36,3.*Esdr* 1/32.

»Księę Krolow (judskich i izraelskich a. izraelskich)« = *tytuł księę Starego Testamentu; liber regum Vulg, PolAnt* (10): theř wkřyęgach krolow napyřano ktory myá vyelby uvyelbyá theř za řyá yego *PatKaz* I 16; A ořtátek řlow Ioácymá/ y brzydliwořci iego [...] nářpifáne řá w křięęgach Krolow Iudřkich y Izráelřkich. *Leop* 2.*Par* 36/8, 2.*Par* 20/34; *BibRadz* 2.*Par* 28/26, 35/27; *BudBib* 2.*Par* 16/11, 20/34, 35/27, 36/8, 3.*Esdr* 1/32.

Szeregi: »krol a(l)bo (to jeřt) car(z)« [szyk 2:1] (3): Drudzy Tátárowie ktorzy około Wolhy mieřkřáię máię řwe ofobne Carze/ to ieřt Krole álbo KřięŹetá *BielKron* 439; ále wřyřtkiey Ruři Krolem álbo Cárzem (iáko řię dřiř Matewřki tituluie) prágnać być/ wypráwił Polřy ná Concilium do Lugdunu *StryjKron* 330; *GórnTroas* 23.

»krol albo (a) cesarz« (4): dáli mu imię od przeloŹeńřtwá Cangius Chan/ to ieřt Krol álbo Cefarz *BielKron* 438v, 258v; Monarcha. Iediny pan/ xięę/ Król/ álbo Cefars. *Mqcz* 230c; *HistRzym* 9.

»cesarz, (i) krol« = *o wřadcy łączęym obie godnořci* [szyk 5:2] (7): Sigmund krol Węęierřki, Czeřřki á Cefarz Rzymřki wielkie zebrał wořřko. *MiechGlab* 67; Wacřław Cefarz Krol. *BielKron* 326v marg;

corę fwoię [...] fynowi Kárłá cwartego/ Celárzá y krolá Czełkiego/ od wnuczki Kázimierzowej/ cory kfiążęciá Stholpeńkiego/ zá małżonkę dał *BielKron* 378, 173, 187, 388; *StryjKron* 608.

»Chrystus [= pomazaniec], krol« = *Christus rex Vulg* (4): Tegołmy náleźli á on podwráca lud nář/ y zákazuie tribut dáwać Celárzowi/ y powiáda fie być Chryftulem krolem. *Leop Luc* 23/2; *LatHar* 713, 722; *WujNT Luc* 23/2.

»(egipski) krol faraó« [szyk 34:28] (62): *HistJóz C* [2 r.]; Tu iuz Pharaó krol z trefunku przy łtole powiedal fwoy fen dżywny *RejJóz K3*, A4v, B8, I6v, K6v, K7, L2, L6; *MurzNT* 121 marg; *GliczKsiqż C6*; *KrowObr* 94, 155v; *Leop Gen* 41/46, 3.Reg 9/16, 4.Reg 17/7, *Is* 36/6; *BibRadz Ex* 6/11, 13, 14/8, 4.Reg 18/21, *Is* 36/6 (9); *BielKron* 8v [2 r.], 11, 17 [2 r.], 18 [2 r.], 19 (13); *SarnUzn D*; Moizéfz [...] wywiodł był przodki ich s frogiego więzienia od krolá Fáróná z Egiptu *RejPos* 2, 56, 103 [2 r.], 141, 149v, 158; *BudBib* 3.Reg 11/18, *Ier* 25/19; *SkarŻyw* 283 [2 r.], 349, 478, 479; *CzechEp* 366; *NiemObr* 118; *LatHar* 656; *WujNT Act* 7/10; *SkarKaz* 386a; *GosłCast* 3; *KazSej* 662b.

»krol, (i) głowa« (3): *GórnRozm M3v*; POdymnégo álbo Porádlnégo/ iz *duobus hifce Interregnis* ludzi wiele nie dawáło: máiąc zá to/ iz go nie byli po winni dáwać dla tego/ iz Królá głowy fwéy nie mieli *SarnStat* 354, 1002.

»krol abo książę« (1): Bonifacyufz/ vbrał fie w piękne y ozdobne Bifkupie ornaty/ y przyfzedł w nich do Krolá (ábo Książęciá) Rułkiego *SkarŻyw* 576.

»krol (polski), (i) (wielki(e)) ksiądz (a. książę, a. kniaź) (litewski)« = *rex Poloniae, supremus dux Lituaniae JanStat* (33): *MetrKor* 34/133, 287v, 289, 37/1, 1v [2 r.] (10); Alexender krol polłki y kxiądz Litewłki Siem miał w Rułkim Brzełciu. *MiechGlab* 31, 73; *LibLeg* 6/77v, 158v [4 r.], 10/95v, 97v, 11/164v; *BibRadz* *2; *OrzQuin Q3*; *RejPos* A3; *BiałKaz kt*; *StryjWjaz kt*; *StryjKron* 365; [*Statut*] Alexándrá Królá Polłkiego y wielkiego Książęciá Litewłkiego Stryiá nářzego *SarnStat* 1189, 978, 993, 1039, 1058, 1075, 1076.

»krol a(l)bo (i) monarcha« [szyk 4:4] (8): *BibRadz I* 45Iá marg; *BielKron* 274; A ták Monárchowie álbo Krolowie/ pilnie tego doględác máią [*Itaque haec monarchis videnda sunt*]/ áby onym vrzędý dáwáli/ ktorzi łami przez fie vrzędóm dofýć czynić [...] mogá *ModrzBaz* 45; krotko wam ziwoti káždego monarchi y Krola opowiem *PaprUp* A2v; *LatHar* 600, 626; *PowodPr* 23; *SkarKazSej* 691b.

»krol, (a, i, a(l)bo) pan (zwierzchni)« = *rex aut princeps Modrz* [szyk 62:20] (82): *BielŻyw* 85; *ZapWar* 1545 nr 2646; *HistAl D5v*; *Diar* 32; *GliczKsiqż F2*; *KrowObr* 132v; mam KRólá Pána fwego zwierzchnego/ náprzećiwko gwałtu y niełpráwiedliwóci Bifkupiey *OrzList f3*; *LeszczRzecz A6*; *BibRadz* 3.Esdr 6/21; *OrzRozm A3*; *BielKron* 231 [2 r.], 369; *OrzQuin Bv*, D3v, Lv, P4, P4v, V2v; *GórnDworz I6v*, Ff8v; *WujJud* 18; *BudBib* A3, 3.Esdr 6/21; *WierKróc A2v*; *BiałKaz H3v*, 14, M4v; *CzechRozm* 123v, 124, 252, 255v; *PaprPan Ddv*; *ModrzBaz* 74v, 106v; *SkarJedn* 49; *SkarŻyw* 151, 241; *NiemObr* 171 [2 r.], 172; *KochFr* 86; Trzáłto w Szkocyey wfzelákie powinne ku Krolowi Pánu fwemu polłufzeńftwo. *ReszPrz* 74; *BielSjem* 3; *PaprUp B*, D4, K; *ActReg* 49, 70, 106, 170; *GostGospSieb* +3; *LatHar* 177; *SarnStat* 8, 14, 15, 941, 989 (12); *GrabPospR* K2v [2 r.]; *SkarKaz*) (2v, 206a, 454b, 515b [2 r.]; Tá miłá mátká [*Ojczyzna*] podáła wam złotą wolność/ iz tyránnóm nie flúżyćcie/ iedno bogoboynym pánom y krolóm/ ktore łobie łami obieraćcie. *SkarKazSej* 666a, 666a [3 r.], 667a [2 r.], 672b [2 r.], 693a, 701b.

»krol, (i) pomazaniec; pomazany (a. namazany)« = *unctus rex PolAnt* [szyk 4:2] (3;3): Wálzá Krolewka Miłość po przodkoch fwych chwalebnych/ ná thych sławnych państwach od niego [*Boga*] iest Krolew/ pomazańcem/ y wielkim możnym Pánem/ á wodzem ludu Bożego poštáwion *BibRadz* *2, 2.Reg 3/39; *BudBib* 2.Reg 3/39; *CzechRozm* 69, 178; obtoczyłás głowę fwoię/ Krolá y Pomazańcá od Páná Bogá dánego *PowodPr* 4.

»krol i (a) prorok« = *Dawid* [szyk 9:1] (10): PRorok święty á ten zacny Krol [...] Naprzod poczyna w tym piwřzym Pfalmie fwoim/ od błogofławieńftwá człowieká wiernego. *LubPs* B, kt, A2 [4 r.], A5v, G3; Ten Zołtarz nápiłá Dawid Święty Krol y Prorok czelniefy *Leop* AAa; *CzechEp* 123.

»krol sołtan« (1): przyrzekłá mi skoro Krol Sołtan przyedzie że cie wolnym od okow [...] wczyni *BielKron* 458v.

»tetrarcha albo krol« (1): Mánáfem/ ktory fye z Herodem tetrárchá (albo krolew) vchował *KromRozm* III 15v.

Wyrażenia przyimkowe: »pod krolew« = za panowania, za czasów krola (2): *BielKron* 429; Wolność roznego wierzenia záwždy pod Krolmi Polskimi bywałá. *CzechEp* 12 marg.

»za krola« = za panowania, za czasów króla (36): *LibLeg* 10/96 [4 r.]; *BielŻyw* 4, 42, 67, 78; *BibRadz* 3.Reg 15/9; *OrzRozm* C2v; *BielKron* 92v, 276v, 401, 405v; *OrzQuin* N4; zá żadnego Polkiego krolá thák wiele wczonych ludzi w Polfcze nie byłó *GórnDworz* A2; *BiałKat* 131; *BielSat* II; *MycPrz* II Cv, C2v, C3, D, Dv; Niefychána to byłá rzecz zá piwřzych dawnych Krolow. *GórnRozm* H4, A3v; *PaprUp* B4v, E4; *SarnStat* 1200, 1208, 1209 [2 r.], 1264, 1269, 1275; *VotSzl* C3; *SkarKazSej* 690a.

Iron. (6): *OpecŻyw* 109v; Bo i w karmiecz [*lege*: karczmie] to więcz biwa Ifz fie chlop krolew naziwa Alie go patrzai pochwili Barzo więcz krol fwoi ftan zmili Bo kiedi go korunuiá Sfpetnie mu po lbie harcuiá A za taká plochá fprawá Nieraz krol będzie pod lawá *RejRozm* 395; A klániáiac fie przed nim [*żołnierze przed Jezusem*]/ nágrawali go/ mowiąc: Bądż pozdrowion krolu Zydowki [*rex Iudaeorum*]. *WujNT* *Matth* 27/29, *Mar* 15/18, *Ioann* 19/3.

Przen (46) :

a) Władający, rządzący czymś (14) : Groźny to krol ná káždego/ Zwyczaj człeká niebácznego *RejZwierc* 232v, 19v, 68, Bbb2.

krol czego (8): Rozum krol przyrodzenia. *RejZwierc* 81v marg, 19 [2 r.], 68, 81v, Bbbv, Bbb2; *CzechEp* 354.

krol nad kim (2): Ile tedy iest słáhcicow/ tyle iest nád podleřzym ftanem Krolow *ModrzBaz* 72, 72.

b) Pierwszy, najlepszy w jakimś środowisku, posiadający jakąś właściwość w najwyższym stopniu (23) : *FalZioł* IV 25d; Niewieř ze lwa krolew zowá *RejRozm* 405; Bo Pan Bog nie brákuie nigdy ofobámi. To káždy krol v niego/ co fercá wiernego *RejWiz* 157; *Mącz* 350a; *GórnDworz* Gg2; *RejPos* A2; *SkarŻyw* 188.

krol czyj [w tym: *G sb* (15), *ai poss* (1)] (16):ORzeł miedzy ptaki iest namężnieřzi y náfwiebodnieřzy. Przeto też krolew ptařim iest wezwan. *FalZioł* IV 17a; (marg) Zárłok/ Krol opilftwá (-) on pan fiedzi z rozwálonym brzuchem/ Zá nogę wwiázány do ftółká łańcuchem. *RejWiz* 167, 166 [2 r.], 166v marg, 168 marg, 174v marg, Cc6v [3 r.] (12); *BielKron* 104v; *SkarJedn* 247;

Papieża Rzymskiego y z iego náfládowncámi twierdzimy być [...] árcyheretykiem/ to ieft głową/ pánem Książęciem y Krolem wšytkich heretykow. *CzechEp* 344.

c) Człowiek bogaty, mający władzę, znaczący (8) : ubogye odzyenyne myala y criftuła wubogye pyelufzky obuynała Tefz yey oczyecz Joachym krolem nyebyl *PatKaz III* 131; *FalZioł IV* 38a; [do świata] komu fie cudnie stáwifz. O szalenstwo go przypráwifz. Bo wnet táki krolem chce być/ Stroynie chodzić á hoynie żyć/ To czeládzi náprzjmuye/ Konie Tureckie kupuye [...] Chce by mu wšyfcy fluzyli *BielKom D8*; Sive reges sive inopes erimus coloni, Acz królmi to yeft bogátemi/ Acz vbogiemi będzimy *Mącz* 349c; *CzechEp* 386; *RybGęśli C3* [2 r.]; W Rzymie tám nie žal było Candidatem zoftáć [...] Bo tám co Conful to KROL, DICTATOR Cefarzem *KlonWor* 13.

d) Zwrot wyrażający miłość, szacunek (1) :

Wyrażenie: »moj krolu« (1): Azaż nie częfto flychamy onych iedwabnych y pozłociſtych flów [...] moy ferdeczny: moy bráćifzeńku: moy Krolu: moiá hołowienko [...] Pátrzayże ná vkłony y ná owo z fercá nie cáłego cáłowanie *KlonWor ded* **3.

a. O Bogu, zwłaszcza o Chrystusie (850) : A tę oboię rzecz mily Iezus mogl vkazatz/ ijże on był krolem ij bożym lynem *OpecŻyw* 130v, 11v, 17, 19v, 24v [2 r.], 72 (9); *PatKaz III* 131v; *WróbŻołt P5v*; wšyfcy yni národowie dádzá chwałę iemu/ zrozumiawšly to iż to iuż ieft ten krol/ ktory vſiebie przełożonych oſob niewáży owšfem więcey o nędznem á o vpádłem pieczą ma *RejPs* 105, 97, 98v, 149; *MurzNT Matth* 25/40; *LubPs E4v marg* [2 r.], F4, M4v marg, Q4 marg, T5 marg (25); *KrowObr B4v, 93v, 180v; RejWiz* 71v; *BibRadz Ier* 46/18; *OrzRozm C*; *BielKron* 79v; *RejAp AA7v, 14, 22v* [2 r.], 126, 129v, 184v; *HistRzym* 76, 100v; on krol/ przed ktorego mocą wšyfcy krolowie iáko proch a iáko błoto leżą pod nogámi iego/ ieft pewnym opiekálnikiem twoim *RejPos* 162v, 9v, 14v, 42v, 231, 270 (76); *KuczbKat* 20; *RejPosRozpr* b4v; *BudBib Ps* 46/2, 47/2, *Ier* 51/57; *CzechRozm* 156, 176v [5 r.], 177, 177v [2 r.], 178 [3 r.] (27); *KochPs* 28, 40, 70, 71, 143 (8); *SkarŻyw* 262 [3 r.], 263, 285, 392 409 (11); *NiemObr* 21; *WisznTr* 29; My ciebie Krolem znamy/ Zbáwicielem być wyznawamy/ ciebie czćimy y chwalemy/ ábowiem przez cię wykupienie mamy. *ArtKanc E6v, B2v* [2 r.], E5v, E6, E8v, MI6v (12); *GrochKal* 10; *GrabowSet I2v, R4v* [2 r.], Sv, V3v, X3; *LatHar* 15, 59, 300, 355, 361 (8); *WujNT* 669; *SiebRozmyśl A3v, F4v, G*; *SkarKaz* 122b, 206b, 245a, 519b [3 r.], 520a [2 r.]; Krolu powſzechny/ prawdziwy pokoiu Zbáwienia mego/ ieft nádzieiá w tobie. *SzarzRyt A2*.

krol czyj [w tym: pron poss (106), G sb i pron (111), ai poss (90)] (307): *OpecŻyw* 71v, 104, 174 [2 r.]; *TarDuch E3v; WróbŻołt* 46/7, 73/12, 88/19; *RejPs* 70v, 213v, 219; Pan Bog ieftłam Krol náflz/ kthory zá nas walczy/ przez ktorego my nic mocą ſwą wczynić nie możemy *LubPs Mv marg, B2 marg, B6v, G4v, Q4 marg, R3* (17); *KrowObr* 93v [2 r.], 181; *RejWiz* 112v; *BibRadz Ps* 68/25; Przeto PAN Kryftus/ Królem wiernych ſwych/ ták przez Anyoła/ iáko łam przez ſye ieft miánowany *OrzQuin P3*; Wielkie á dziwne łá ſpráwy twoie Pánie Boże wſzechmogácy [...] prawdziwe łá drogi twoie o krolu ſwiętych. *RejAp* 127v; *RejPos* 1, 3, 5v, 27, 34 (48); *BudBib Ps* 5/3, 46/6[7], 7[8], 149/2, *Iudith* 9/13, *Eccli* 50/15; *MycPrz I A3v; KochPs* 65, 133; *SkarŻyw* 27, 40, 179, 185, 188 (8); *NiemObr* 174; *ArtKanc A14v* [4 r.], A15 [5 r.], A15v [3 r.], H2v, K8 (15); *GrabowSet O2; LatHar* 269, 340, 364 [2 r.], 396, 406 (7); *SiebRozmyśl A3, I, M2; SkarKaz* 161a, 205b. Cf »krol anielski«.

»krol izraelski«, »krol Jakobow«, »krol krolow«, »krol nieba i ziemie«, »krol niebieski«, »krol wszelkich narodow«, »krol wszego swiata«, »krol zydowski«.

krol nad co (1): Boć pan bog iefth pan wyfoki á ftrafzliwy/ krol wielki nad wŕzytki ziemie [*rex magnus super omnem terram*]. *WróbŻołt* 46/3.

krol nad czym (3): nalepffem pieniem wyfláwiaycio te⁸⁰ krolá náłfe⁸⁰/ ábowiem on iefth poftáwion krolem nád wŕlytkiemii miełkáiácemii ná ziemi. *RejPs* 70v; *BudBib Esth* 14/11; *CzechRozm* 251.

krol w czym (1): páłace/ rofkołzy/ doftátki/ fwoim vczniom w oczách ftáwił/ pokázuiác fię Pánem w páńftwie/ y krolem w kroleŕtwie fwoim nie vftáiácym y wiecznym. *SkarKaz* 122b.

W połączeniach szeregowych (47): *BierRaj* 18v; Oyttzowie fwięci naprzeciw iego fwięte miloŕci [*Jezusa*] wŕlytcy wyffli/ ij fpiéwaiątz wefele mowili: Oto krol/ pán ij buog náł *OpecŻyw* 167, [27]v, 87, 153v; wyfluchaj panie iezu krifte modlithwę moię/ boiarcza moczny/ Kxiązę pokoiu/ Krolu mocny/ Czararzu nawyffzy wŕzytkiego niebieŕkiego zaftępu *TarDuch* D2; *RejPs* 141, 165v; *RejKup* Qv; *LubPs* V4v; *KrowObr* 46v, 49v; *GrzegRóżn* D3v; Pan twoy/ Krol twoy/ Stworzyciel niebá y zyemię/ do ciebie przydż chce *RejPos* 145, 3, 21, 57, 70, 191v (12); *BiałKat* a4; *KuczKat* 25; *RejPosRozpr* cv; *RejPosWstaw* [143³]v; *CzechRozm* 14v, 24, 143, 181v; *SkarJedn* 172; Krol wieczny fye przybliża/ [...] Krol wieczny/ pan zaftępow/ y fprawcá waleczny. *KochPs* 34; *NiemObr* 174; *ArtKanc* A14v, N20v; *GrabowSet* O4; Iezu Kápłanie/ Proroku/ Pálterzu/ y Krolu doŕkonáły/ zmiłuy fie nád n. *LatHar* 340, 86, 221, 299, 348, 518; *GosłCast* 4; *SkarKaz* 489b.

W przeciwstawieniu: »krol z gory ... ziemskie ksiązę« = *Bóg ... diabeł* (1): Y on Pan Dyabeł pewnieć muŕi biegáć/ Albo gdzie w cierniu/ przed ftráchem vlegáć. Bo on krol z gory tho tu ziemŕkie kfiązę/ Okrutnie wiąże. *RejZwierc* 116v.

W charakterystycznych połączeniach: *krolu moj* (10), *nasz* (11); *krol błogóŕławiony* (4), *dobry* (2), *duchowny* (5), *mocny* (9), *możny* (17), *nieŕmiertelny* (5), *prawdziwy* (18), *prawy* (18), *sprawiedliwy* (3), *ŕwięty* (7), *wielki* (20).

Wyrażenia: »krol anjelski, anjołow« (2:2): *OpecŻyw* 91v; *SkarŻyw* 131; *ArtKanc* B2; Rzadko fłycháć/ áby fię kto w więtzey nędzy rodził/ iáko ten Krol Anyołow/ y Pan nád pány y Krol nád krolmi. *SkarKaz* 489b.

»krol (wiecznej) chwały« = *rex gloriae Vulg* [*szyk* 39:1] (40): *OpecŻyw* 19, 36v, [123]v, 153v, [162]; *PatKaz II* 43v; *RejPs* 35 [3 r.], 67; Niechay wnidzye krol chwały Pan wieczny nád pány *LubPs* F4, F4 [2 r.]; *KrowObr* 100v [3 r.], 173v; *RejPos* 29 [3 r.], 175; *SkarŻyw* 121; Pan Iezus mocny y możny Ná bitwę bárzo potężny. [...] Ten też krol/ wieczney chwały ŕam. *MWilkHist* D4v, D4 [3 r.], D4v [2 r.], E2v, E3v; *ArtKanc* R19v, T9v, T17v; *LatHar* 145, 191, 269, 362, 390, 573, 681.

»krol cier(z)ni(e)m, w cierznie koronowany« [*szyk* 2:1] (2:1): *OrzRozm* C; Króleŕtwo [*Panu Krystusowi poddane*] ma Kápłaná Oleiem ŕwiętyem pomázánego/ y Króla Cięrnim [...] w Króleŕtwie fwym Koronovánego. *OrzQuin* P3; Nowochrzczęncy [...] mowią y piŕzą: iż krolá nie znaią iedno w cięrninie koronovánego/ y bez mieczá *SkarKazSej* 687a.

»krol izraelski, Izraelow« [*szyk* 7:2] (8:1): Quia domini eŕt aŕŕumptio noŕtra: et fancti Iŕrael regis noŕtri. Abowiem ŕam pan bog przijał nas ktori iefth fwięty Iŕraelŕki krol náłz. *WróbŻołt* 88/19; *SarnUzn* E3 [3 r.]; *SkarŻyw* 596; *CzechEp* 271; *ArtKanc* A12, E5v; *LatHar* 98.

»krol Jakohow« (1): Przełożcie rzecz wálzę mowi Pan/ á przywiedźcie dowody fwe mocne mowi Krol Iákobow [*rex Iahacob*]. *BibRadz Is* 41/21.

»krol Jehowa« [szyk 1:1] (2): Ná trábách y głósem trąbnym/ wykrzykaycie przed krolem Iehową [*coram rege Domino*]. *BudBib Ps* 97/6; *CzechEp* 271.

»krol nad krolmi« = *rex regum Vulg* [*w tym: pan nad pany (31)*] [szyk 62:2] (64): *BierRaj* 18v; *OpecŻyw* 16, [27]v, 44, 72, 87, 91v; *PatKaz III* 108v, 131v; *RejPs* 140v, 141, 202v; *GliczKsiąż* C3v; *LubPs* F4, M4v; *KrowObr* 49, 241v; Ci będą z Báránkiem wálczyć/ ále ie Báránek zwycięży/ iż Pan nád pány ieft/ y Krol nád krolmi *Leop Apoc* 17/14; *GrzegRóżn* D3v, Nv; *OrzQuin* P2v; *RejAp* 144, 145, 160v, 161v [3 r.]; *HistRzym* 101v, 102; *RejPos* 3v, 43v, 53v, 168, 191v, 228; *RejZwierc* 69, 266v; *RejPosWstaw* [143³]v; *SkarJedn* 172; Ty fię Krolá y Páná świeckiego ktory vmiera y nie trfa boifz: á ia fię bać nie mam onego Krolá nád krolmi/ włytkiemu niebu y ziemi rofkázuiącego *SkarŻyw* 151, 225, 274, 319, 437, 501 (8); *CzechEp* 413; *NiemObr* 108; *ArtKanc* K13, M10, Q20, VI3; *LatHar* 98, 208; *WujNT Apoc* 17/14, 19/16, Xxxxx4v, Aaaaaa3v; *SkarKaz*)(3v, 416a, 489b; *SkarKazSej* 689b, 695a.

»krol krolow, krolujących, krolom« = *rex regum PolAnt, Vulg (9:4:1)*: Krytús fyn boży s czyfté ij nie poruffoné matki vrodziwfly fię krol krolow/ ij pán włytkich panow *OpecŻyw* 91v; *RejWiz* 165; *BudNT Ikim* 6/15, *Apoc* 17/14 [2 r.]; *SkarJedn* 61; [*Chrystus*] będąc Krolem Kroluiących/ y Pánem niebá y ziemie/ w vbogiem fię domu y z vbogiej matki národził *SkarŻyw* 486, 131; *CzechEp* 413; *NiemObr* 21, 157; Bładząc/ oczy wznośiemy/ Ku Oyczyftym przyłogam/ Gdzieś ty krol krolom/ y Bog infzym bogom *GrabowSet* M3v; *WujNT 1.Tim* 6/15, s. 880.

»Krystus (a. Chrystus), Jezus, Jezus Krystus (a. Chrystus) krol« [szyk 40:11] (29:13:9): *BierRaj* 21v; Iezu krolu malufkie dzieciátko nádobné/ pociels duflę wefele *OpecŻyw* 20, 14, 21, 35, 48v, 71v (8); *PatKaz II* 59; *PatKaz III* 102; *TarDuch* B2; *WróbŻołt* ff4v; *LubPs* M3 marg, T4v marg, Y6v marg; *KrowObr* 180v; *BibRadz II* 2a marg; *OrzRozm* D4v; *RejPos* 112 marg; *GrzegŚm* 57; ná on čás gdy fię okaże Iezus Chriftus/ Krol on y Sędzia fprawiedliwy/ oddána będzie pomftá *CzechRozm* 185, 144v, 177v, 191, **; *SkarŻyw* 46, 510; *CzechEp* 413; Rącz weyźrzeć z Niebá/ słyfz fwoy lud profzący ciebie/ náfz Krolu Kryfte przesławny Boże. *ArtKanc* H2v, A14v [3 r.], A15 [4 r.], A15v [2 r.], B3, E5 (15); *LatHar* 5, 64, 98, 206, 292 (7).

»krol na(j)wyszszy« = *excelsus rex Vulg; altissimus omnipotens PolAnt* [szyk 10:9] (19): Chwála bądź bogu oyttzowi/ krolowi náwyflému/ chwála táż panu Kryftowi *OpecŻyw* 161v, 164, 174, 189; *PatKaz II* 42v, 43; *RejPs* 140v; *KrowObr* 49v, 148, 168v; *Leop Eccli* 50/15; *OrzQuin* T4v, Z2; *HistRzym* 102; *BudBib EccM* 50/15; *ArtKanc* S20; *GrabowSet* V2v; *LatHar* 487; *SkarKazSej* 678b.

»krol nieba i ziemie« [szyk 44:2] (46): *OpecŻyw* 9, 26, 38v, 72, 92; *LubPs* T4v marg, Z4; *RejAp* 123v; Płátnieyfi v nas przełożoni fwiecki/ niźli Krol niebá y zyemie. *RejPos* 132v marg, 1 marg, 19, 34v, 86v, 105v (21); *RejZwierc* 198; *SkarŻyw* 26, 27 [2 r.], 241, 560; *GrabowSet* Qv; w fzfáfowaniu fkárbow fwych dźiwnie mądry/ niebá y ziemie Krol/ iednemu dáie pięć tántow/ drugiemu dwa/ trzeciemu ieden *LatHar* 244, 20, 235, 344, 394, 605, 627, 638; *SiebRozmyśl* D; *SkarKaz*)(3v.

»krol niebieski, nieba, (na ziemi i) na niebie« = *rex caeli Vulg, PolAnt* [szyk 121:10] (71:58:2): *BierRaj* 21v; *OpecŻyw* 6, 10v, 14, 17v [3 r.], 19v (21); *TarDuch* B2; *BielŻyw* 150; *LubPs* aa2v

marg; *SeklPieś* 15; *RejAp* 126; *HistRzym* 76 [2 r.]; *RejPos* A3, 105v, 238v, 241, 248 [2 r.]; *BudBib* 3.*Esdr* 4/46; *BiałKaz* IIv; Biskup Krolá vczyl [...] Rozwázaiąc mu ciężar łtanu Krolewłkiego/ A iż iełt Namieftnikiem Krolá Niebiełkiego. *StryjWjaz* C2; *CzechRozm* 179v; Krolu ná žiemii/ y ná wielkim niebie/ Chwałá w Sionie wdźięczná czeka ćiebie *KochPs* 92; KRolu ná wyłokim niebie/ Niema indźiey okrom ćiebie Człowiek niełzczęściem łtrapiony Vćieczki/ áni obrony. *KochPs* 136, 38; *SkarŻyw* 46, 131, 358; *MWilcHist* G2; *ArtKanc* A13, B3, B3v, B11v, C9 (12); *GrabowSet* L, V4; *LatHar* 86, 150, 292, 306, 417, 504; *KołakCath* Cv; *RybGęśli* D3; *WujNT* 54 *marg*; *SiebRozmyśl* G; *PowodPr* 6; między bydłem [...] Páná Anyołow/ y wżytkiego niebá Krolá połožycieś śmiałá? *SkarKaz* 489b, 517b, 611a; *SkarKazSej* 689b *marg*. Cf »krol nieba i ziemie«.

»obiecany krol« [szyk 9:2] (11): gdzie iełt ten wálz obiecány krol/ kthory fie wam iuz národził/ kthoregochmy gwiazdę áž ná włchodu łłonćá poználi *RejPos* 36, 2v, 15v, 19, 20v, 29 (9); *CzechRozm* 195v; pomocy Bożey przez ofiárę/ to iełt przez obiecánego krolá y Mefyafzá/ łzukáli. *SkarŻyw* 263.

»krol pokoju« = *rex pacis Vulg* (2): Kryłtus Syn Boży/ iełt Krolewł pokoju wietznego *KrowObr* 181; *WujNT Hebr* 7/2.

»krol sprawiedliwości« = *rex iustitiae Vulg* (3): iáko Melchifedek był Krolewł łprawiedliwości/ ták tełz Pan Kryłtns łyn Bożył iełt Krolewł łprawiedliwości *KrowObr* 180v; *RejPos* 312v; *WujNT Hebr* 7/2.

»krol wieczny, wiekow, wieczności, wiekuisty« = *rex saeculorum Vulg*; *rex aeternus PolAnt* [szyk 37:16] (44:5:2:2): *OpecŻyw* 174, 189, 189v [2 r.]; *PatKaz II* 45, 57, 59; *PatKaz III* 114v; *WróbŻółt* 28/10, 18; *LubPs* E4v, G4v, M2v, P2v *marg*; *KrowObr* 179v, 180v; A Krolowi wiekow niełmiertelnemu/ niewidomemu/ łámemu Bogu cześć y chwałá *Leop* 1.*Tim* 1/17, *Tob* 13/6; *BibRadz* II 2a *marg*, 1.*Tim* 1/17; *RejPos* A3, 36v, 232v [2 r.], 238v; Iehowá lepak Bog prawdziwy iełt [...] krol wieczny (*marg*) krol wieczności. (–) *BudBib Ier* 10/10; *CzechRozm* 5v; *KochPs* 34 [5 r.]; *SkarŻyw* 40 [2 r.]; *NiemObr* 118; *ArtKanc* A12v, C9v, K11, T11, T12v; *GrabowSet* Kv; *LatHar* 96, 206, 235, 292; *WujNT* 1.*Tim* 1/17, *Apoc* 15/3; *SiebRozmyśl* F4; *KlonKr* E3v; *SkarKaz* 123b; *GosłCast* 4; *SzarzRyt* B2.

»krol wszechmogący« [szyk 3:3] (6): *OpecŻyw* 19v, 89; Panie krolu włzechmogący w pańłtwie twogim wżytki rzeczy łá połožony *TarDuch* A2; *LubPs* F4, Z4; *RejZwierc* 198.

»krol wszelkich (a. wszystkich) narodow« (2): *GrabowSet* H; Sławćie dźiśia táiemnicę [...] Od Krolá wżyłtkich narodow tu dla nas zołtáwioną. *LatHar* 384.

»krol wsz(ytki)ego łwiata« = *totius orbis rex Modrz*; *rex omnis terrae Vulg* [szyk 17:1] (18): *OpecŻyw* 3v, 24, 36; *WróbŻółt* 46/8; [Kryłtus] będąć krolewł włzego łwiatá/ sítał fie tu práwie iáko wygnáncem ná nim *LubPs* B2v, V2v *marg*, Xv; *RejPos* 1, 10v, 312v, 314; *RejZwierc* 192v; *BudBib* 2.*Mach* 7/9; *CzechRozm* 184; *ModrzBaz* 15v; *KochPs* 70; *ArtKanc* B3; *LatHar* 364.

»krol wysokoći« (1): Ráćz mi fie dáć w dźiedzictwo/ Krolu wyłokości/ Nie zówieray przede mną drzwi łwoiey owczárnie *GrabowSet* Q4.

»krol żydowski« [szyk 9 : 1] (10): *BierRaj* 21v; A gdziełz iełt kthory fie národził ten Krol żydowłki *RejPos* 34v; *CzechRozm* 144v; *SkarŻyw* 398; *NiemObr* 118; *ArtKanc* C13; *LatHar* 5, 275; *WujNT przedm* 31, *Matth* 2/2.

Szeregi: »krol, (a, i, to jest) Bog« = *deus, rex PolAnt* [szyk 20 : 15] (35): *OpecŻyw* 104, 144v; Tu es ipse rex meus et deus me^{us} [...]. Tis iest łam krol y bog moj *WróbŻółt* 43/5, 28/10; GOдна iest rzecz aby ch wífelyákíem kítałtem wywyłfał chwałę twoię boże moy á krolu moy *RejPs* 213v; *LubPs* B4, Mv, R3, S6v, T5, hh3v, hh4v; *BibRadz Ps* 67/25, 144/1; *SarnUzn* E3; *RejAp* 80v; *HistRzym*, [118]v; *RejPos* 37v, 44v, 89, 131, 135v (8); *BudBib Ps* 5/3; Wyfluchay móy głos płáčliwy/ Krolu/ y Boże prawdziwy. *KochPs* 7; *SkarŻyw* A5, 188, 189; *GrabowSet* N3; *LatHar* 86, 269, 282; *SkarKazSej* 678b. [Ponadto w połączeniach szeregowych 10 r.].

»głowa a (i) krol« [szyk 3:1] (4): *WróbŻółt* ff4v; Bo tu pyęknie wypifuie Krolá á głowę krolełtwá tego Kriřtułá Pána *LubPs* P4v, B6v; *SarnUzn* E7v. [Ponadto w Połączeniu szeregowym 1 r.].

»krol (a) książę« [szyk 2:2] (4): *PatKaz III* 108v; A iákofz fie tedy nie małz rofkochác á rozrádowác s tego krolá á s tego kfiążęciá/ ktoryc tu przyłzedł ná to tákie wybáwienie twoie *RejPos* 19, 16v, 19. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.].

»(nie tylko) krol (ale) i kapłan, ofiarownik« [szyk 16:3] (16:3): *KromRozm II* i3v; wierzył w Pána Iezu Krytá/ Krolá y kápłaná nawyłłfżego/ chocia go widział ná Krzyżu nágiego *KrowObr* 57, 179v, 180v [2 r.]; *OrzQuin* T4v, Z2; *RejAp* 71v, 90, 110; *RejPos* 214v, 232v [3 r.], 233, 23.6v; *WujJudConf* 150v; potrzebá go [Jezusa Chrystusa] będzie/ poki fie iedno ludzcie biegiem fwym przyrodzonym ná świat rodzić będą: dla ktorych on iest Krolem tym y Ofiárownikiem połtanowiony. *CzechRozm* 181v, 176v. [Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.].

»Mesyjasz, (abo, i) krol« [szyk 7:5] (12): *LubPs* M2v marg; to ná on čás v ludzi była rzecz niepodobna/ áby tháki człowiek/ ktory fie był zyáwił w tak vniżonym łtanie [...] miał być Mefyáfz/ ábo on obiecány krol *RejPos* 80, 10; *CzechRozm* 167v, 179v, *4; *SkarŻyw* 262, 263, 268; *CzechEp* 366; *WujNT przedm* 31, s. 54 marg. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.].

»pan, (i, a) krol« = *rex, Dominus Vulg, PolAnt* [szyk 44:38] (82): *OpecŻyw* 36; Quoniam deus magnus dominus et rex magnus fuper omnes deos. Boć wielki pan bog/ pan á krol wielki nad wżytki bogi *WróbŻółt* 94/3, 97/6; *SeklKat* O3; *LubPs* B6v, M3 marg, V2v marg, Xv, Z3 (11); *KrowObr* 180v; Wykrzykaycie przed oblicznością krolá Pána/ niech fie wzrułfy morze y pełność iego *Leop Ps* 97/6; *BibRadz Is* 6/5, *Zaeh* 14/16, 17, *Eccli* 51/1; *OrzQuin* P2v; *SarnUzn* E3, E7v; *RejAp* BB3; poddaymy fie w krolełtwo tego náłzego nowo národzonego Krolá á Pána náłzego/ w ktorym kroluie pokoy á łpráwiedliwość *RejPos* 17, 3v, 4v, 27, 27v, 61v (36); *RejZwierc* 192v, 198; *BudBib Esth* 14/11; *BiałKaz* Hv; *CzechRozm* 184, 191, 250v, 251; *SkarŻyw* 25, 179, 583; *NiemObr* 174; *ArtKanc* A 16v, H2v; *GrabowSet* V2v; *LatHar* 347, 394, 638; *SiebRozmyśl* D, F4; *SkarKaz* 162a. [Ponadto w połączeniach szeregowych 13 r.].

»krol i sędzia« [szyk 1:1] (2): *CzechRozm* 185; O Pánie BOże moy/ łtráfzliwy łędzia/ y Krolu wiekuiłtey chwały *LatHar* 145.

»krol, (a, i) zbawiciel« [szyk 11:1] (12): *OpecŻyw* 128v; s tego narodn á w tey zyemi miał fie národzić krol á zbáwiciel/ ktory miał rzádzić á opánowác wżytek łwiát. *RejPos* 35v, 1, 2 [3 r.], 18v, 34v, 76v; *RejPosWstaw* [143²]v; *SkarKaz* 517b, 519b.

b. *O diable i antychryście (w tekstach protestanckich o papieżu jako antychryście)* (59) : *RejWiz* 160; *BibRadz Apoc* 8/11; to krol nie iest z niebá dány/ ále powłtał s przepáści/ pewnie teź nie może

długo trwać krolestwo jego. *RejAp* 80v, 78, 80 [3 r.]; *RejPos* 15v, 17, 19 [2 r.], 127v, 240, 326; Zyd wziąwszy za rękę Theophilá/ prowadził go między ony dworzánj/ aż do onego krolá/ to ieft ftárfzego Dyablá. *SkarŻyw* 171, 171.

krol czyj [w tym: *G sb i pron* (27), *pron poss* (4)] (31): *KrowObr* 242v; bieżę profto s pieklá od krolá swoiego/ Ktoremum ieft poruczón z dekretu Pánlkiego. *RejWiz* 158v, 161; tenći ieft Szátan krol wżech synow pychy/ iáko Iob mowi 41. *Ká. BibRadz* II 138b *marg*; V nog krolá száránczey vpadác mużá ini krowowie. *RejAp* Ff2v, 80 [2 r.], 80v [2 r.], 96v, 135v, Ee (13); *RejPos* 27, 332. Cf »krol piekielny«, »krol przepásci«, »krol świata tego«.

krol nad kim (1): ániól przepásci ieftci szátan/ ktory ieft krolem náde wżemi pyfznemi/ ktory ma imię Zátracáicy *WujNT* 860.

Wyrażenia: »krol Abaddon« [*szyk* 2:1] (3): *Abbádon* krol száránczey *RejAp* 201, 79v, Ffv.

»krol niewstydlivy« (1): ten Krol niewftydlivy [...] lekce powazywży Bogá y Chriřtuřá [...] práwá w rzeczy póspolitey poodmieniawży/ wżytkie łobie podbił/ [...] okázuiác táká pychę [...] iáká áby ktory Monárcha pogáriřki kiedy okázowác miał. *NiemObr* 64.

»krol twarzy niewstydlivej« = *rex impudens facie Vulg* [*Dan* 8/23] (8): *KrowObr* 39; Antychriřt miał być Krol twarzy niewftydlivey *CzechEp* 384, 362, 382 *marg*, 384 [2 r.], 400; *NiemObr* 166.

»krol piekielny« (1): Złóść z Lneyperá s krolá pykielnego Wítálá *RejZwierc* 212.

»krol (aniól) przepásci« = *rex angelus abyssi Vulg* (4): niechay wam nic nie będzie ftrářzen y ten krol przepásci/ o kthorymecie řlyřzeli/ y tá marna řzáráncza iego *RejAp* 86v, 79, 84v; *WujNT Apoc* 9/11.

»krol świata tego« (8): Wřpomni łobie ná onę nieomylná rádě Páná swoiego/ gdy obaczyřz iż cie ten mámy krol řwiátá tego będzie odwođził od niego *RejPos* 240, 20, 77v, 239v [3 r.], 253, 326.

Szeregi: »krol, czart« (1): Bo řie go [*człowieka krześcijańskiego*] wnet łęknie on okrutny Herod á on řrogi krol/ *Czárt* *RejPos* 20.

»krol a książę świata tego« (3): wolimy iść [...] zá onemi omylnemi obietnicámi á rádámi onego ciemnego krolá á křiáżęciá řwiátá tego: chocia y nam, Pan nářz náukę zořtháwić raczył *RejPos* 239v, 77v, 239v.

»krol, szatan« (2): *BibRadz* II 138b; iáko gdy by mi powiáđáno o Królu/ řzátánie/ piekle/ y o inřzych rzeczach mnie wiáđomych. *BiałKat* 71.

c. *O bogach mitologicznych* (9) : *GrochKal* 3; Niech wzywa Krolá [*Posejdona*] ktory wiátry řkáłá Przywálił/ wichry y z morřką nawáłá. *KlonFlis* B3.

krol czyj (3): Miał też Iupiter corę [...] ktorá Pluto álbo Orkus krol Moloforum bog piekielny vkradł *BielKron* 21v, 25; nie mógł/ Iowifz/ řyná řwégo [...] Wyřwobodzić od řmierci/ choć był Królem niebá *PudřFr* 5.

W połączeniu z imieniem (2): *Mącz* 4c; ták řię námi mocno iáł ten Krol Bachus (ktory ieft mocarzem tego řwiátá/ á bogiem obźářřtwá) řzalić *WerGořc* 260.

Wyrażenie: »piekielny krol« (2): Pluto [...] Piekielny krol *Mącz* 307e, 207d.

d. *O kaźdym wiernym* [w tym: *RejAp*, *CzechRozm*, *WujNT* – *przekład lub interpretacja bibl.* „*fecit nos regnum et sacerdotes Deo*” *Apoc* 1/6 i „*et fecisti nos Deo nostro regnum et sacerdotes et regnabimus*

super terram " *Apoc* 5/10] (20) : A przedięchmy y thu iefzcze krolmi y ná tey nędzney ziemi/ gdyż w imię święte iego żadne mocy/ áni żadne frogości nie mogą nam nic vczynić *RejAp* 9, 9 [3 r.]; doftąpili zakładu chwały wiekiuftey [...] vbogimi tu w dnchu byli/ krolmi teraz zoftáli *LatHar* 599.

Szeregi: »krol a dziedzic« [szyk 1:1] (2): niktzemnego człowieka tak wyflawowac racziłz ześ go prawie vczynił krolem a dziedzicem wiecznego krolestwa twego świętego *RejPs* 149v; *RejAp* 9.

»krol i kapłan, ofiarownik« [w tym: pl (12)] (12:1): Kfiążę wśzytkich krolow ziemie/ kthory vmiłował nas/ y oczyścił nas od grzechow náfzych przez krew fwoię/ y vczynił nas krolmi y kápłany Bogu y Oyczn íwemu *RejAp* 6, 7v, 8, 8v, 9v, 53 (10); y vczyniłeś nas BOgu náfzemu Krolmi y Ofiárowniki: y krolować będziemy ná ziemi Obiá: 5. *CzechRozm* 200v; *WujNT Apoc* 5/10, *Zzzzz3*.

A. Magowie składający hołd dzieciątku Jezus [pl] (191) : *OpecŻyw* 21, 23v, 24, 25, 29 [2 r.]; *TarDuch* B; náviedzáli go Krolowie s Saby z dáry íwemi to ieft/ káždy z nich przyniośł/ Mirę/ Kádzidło/ y Złoto/ y ofiárowáli mu *BielKron* 138, 138 [3 r.], 144; *SkarŻyw* 25, 26, 27 [2 r.], 28, 91; Krolowie z Tárfu/ y wyfpy podárki przyniofą: krolowie z Arábiey y Sábby z dáry przyciágną. *LatHar* 399, 79, 196, 336, 345 [3 r.]; Nie chwalim tych ktorzy tym Mędrcom krolewkiey zacności nie dáia : lámemi ie tylo Mędrćami zowiác. Gdyż prorocwá ty dawne/ y wiele ś. doktorow krolmi ie zowie. *SkarKaz* 516b, 513b, 517a [3 r.], 517b [2 r.], 518a, 518b [2 r.] (13).

Wyrażenia: »krolowie chaldejscy« (1): Z Krolow Cháldeyfkich trzy/ wiefzcze niofąc dáry/ W Troycy iedynemu/ potroyne ofiáry *GrabowSet* Kv.

»trze(j) krolowie« (60): Gdzie onij od wíchodu flońtza trze krolowie bogaci/ ktorzy wdziecińftwie mym z dary mię ífukali *OpecŻyw* 142v, 21 [2 r.], 23v [2 r.], 24 [2 r.], 24v, [27]v; *OpecŻywSandR nlb* 2; *WróbŻółt* B6v; *RejPs* 71; *KromRozm II*; *KromRozm II* k3v; *KrowObr* 219v; tego to Háoloná żoná bylá z narodu onych trzech Krolow/ co Iezufá náviedzáli w Betlehem. *BielKron* 439, 133, 298v; *HistRzym* 99v [2 r.]; *RejPos* 35; *SkarJedn* 8, 99; *SkarŻyw* 25 [2 r.], 26 [4 r.], 27 [2 r.], 91, 113 (11); *StryjKron* 707; *CzechEp* 70 [2 r.]; *LatHar* 191, 197 marg, 222, 347, 494 (10); *WujNT* 9, 740, Aaaaaa; *SiebRozmyśl* G [2 r.]; *SkarKaz* 160b [2 r.], 514b, 516a, 517a [2 r.], 519b, 520a.

Zestawienie w funkcji nazwy święta chrześcijańskiego obchodzono 6 stycznia = (festum) Epiphaniarum *Mącz*, *JanStat*: »Trzech krolow(-i)« [w tym: dzień (14), święto (5)] (88): Bylotz to wrocenijé z Eijptu okolo íwięta trzech krolow. *OpecŻyw* 29v; *MiechGlab* 34; *LibLeg* 10/121, 11/46 [2 r.]; *ComCrac* 15; SZiem walny Coronny wPiothrkowie na trzy krolie polofzicz *ConPiotr* 30; *LibMal* 1545/94v, 95, 1546/112v, 1547/127, 1551/158; *ZapWar* 1549 nr 2657; *Diar* 56; *GroicPorz* k2, 1; *KrowObr* 96; *Leop* YY4v [7 r.]; *Goski* A4v [3 r.]; *BielKron* 380v, 393v; *Comitia dilata sunt in festum Epiphaniarum*, Ná dzień trzech królów Syem yeft odłożón. *Mącz* 123b; *RejPos* 34v ip; *CzechRozm* 16v; *SkarJedn* 318; *SkarŻyw* 25, 27 47, 118; *ArtKanc* C13v; *ActReg* 44; *ZapKościer* 1588/75; *LatHar* ++1, ++7, 344 [2 r.], 346, 402, 742; *WujNT* 5 marg, 7 marg, 32 marg, 33 marg, 54 marg (23); Iármárk ná święto Trzech Królów bywa *SarnStat* 729, 345, 725, 729, 730, 732 (11); *SkarKaz* 38, 38 źp, 79, 81 źp, 513 źp.

~ *Szereg*: »Trzech krolow a(l)bo (w)zjawienie (pana Jezusa)« [szyk 1:1] (2): Trzech krolow/ álbo wziáwienie P. Iezufá. *LatHar* ++1; *SkarKaz* 513. ~

Szeregi: »(trzej) mędrscy (i, albo) (trzej) krolowie« [szyk 3:1] (4): O trzech krolach álbo mędrscach [...] łpomina S, Máthułz *KromRozm II* h3v; Sławni náuką y rozumem/ ále łlawnieyłzy wiárą y naboženłtwem/ trzy mędrscy y krolowie/ Kálper/ Melchior/ y Báltázár *LatHar* 347, 238; *WujNT* Aaaaaa.

»krole i pany« (1): przyzwał P. Bog Krole y Pány z dáleká/ ktorzy Národzenie Syná iego vczłili *SkarKaz* 516a.

B. Antropomorfizowana postać władcy w bajkach Ezopowych itp. (34): Zábý niegdy w rádzie byłý/ Bogá o Krolá prołłly: [...] Coby ie dobrze łpráwował. *BierEz* 13; Zwierzętá niegdy Siem miały/ By łobie Krolá wybráły: Więc máłpá Krolem zostałá *BierEz* Kv, I3 [5 r.], K2 [2 r.], N [4 r.], O3, P4v [3 r.], Q [4 r.], R3; Członkowie łerce krolém obráli. *RejFig* Dd8v nagł; *RejZwierz* 120 [3 r.]; niegdy gołębje wzgárdziły Krolá łwego Kánię a Iáłtrżábá wybráły/ kthore pothym po iednemu zbierał. *BielKron* 318v; *BiałKat* 66 [2 r.]; Włzedł w rádę Grus álbo Krol ptałzy/ iak łnieg biały/ Ná ktorým łię od łrebrá piorá migotáły. *KmitaSpit* C4v, B2; *SkarKaz* 80a [2 r.].

C. Postać komediowa (5):

a. Prawdopodobnie postać z komedii żakowskiej (4): Práwie włzyłcy chodzimy iáko s komediá/ Kyedy żaki vbyorá á potym ie biyá. Nie pomoże łobyie więc nic cudzym łáncuchem/ Dopirucżko krolém był á iuż wierci brzuchem. Szpetnie Krolá Márłzałek ná pniu koronuie/ Nie doydzye łyem podobno/ bo nam krol choruie. *RejWiz* 104, 104.

b. Wybierany podczas maskarady stanowiącej część – w różnych terminach obchodzonych – świąt uczniowskich „biskup” (16 października dzień św. Gawła był początkiem półrocza zimowego na Uniwersytecie krakowskim) (1): Więc náłzy Seniorowie niemogá Koronowác Krolá? (–) Mogá/ ále tákowego iákowego Krolá żacy w Szkołach ná łwięty Gáweł miewáią. *OrzRozm* Cv.

**** Bez wystarczającego kontekstu (wyraz cytowany) (3)**: Z tego to łłowá Gréckięgo/ vrodził łye v Węgrów Kiral/ v Rułi Korol/ v nas Láchów Król *OrzQuin* O4v, T3v; *KwiatOpis* A3v.

**** Dubium (1)**: y też vtakowich rzeczach do wyegierłkyey ziemye krolýa łtarłłego wmełáłłowy wyerze Janvłch [= imię pisarza] krolýa połłalem łwoy wielky łíłth. *MetrKor* 46/47.

2. Figura w grze (39):

a. W szachach [w KochSz przeważnie antropomorfizacja] (33): wziáł łwego krolá w rękę/ ktorý był dobrze łpory/ iákie łzáchy v Portugálczykow bywaiá *GórnDworz* P6; Wielka łie godnołć w Rycerzu náuduie [!]/[...] A łwoim łzáchem może wiele łzkodzić/ Bo záwždy przed nim mułi Krol vchodzić. *KochSz* B2v, A2, AB [2 r.], A3v, A4 [2 r.], B (25).

Wyrażenia: »krol biały« (3): Krol biały pátrzał ná łwego łámpierzá Przez draba/ y przez czárneho Rycerzá. *KochSz* Cv, C, C2.

»krol czárny« (4): Zátym Krol czárny/ przez ieden huf cáły/ Do kuchniey łłtoczył/ zá ołtátne wáły. *KochSz* B, B3v, Cv [2 r.].

b. W kartach do gry (6): *RejWiz* 74v; *RejZwierc* 270; Spytam go dżił o pozwie/ coć łye zda w téy mierze? A ón prołto by z biczá: Tuz/ pry/ Królá bierze. *PudłFr* 13; Król Zygmunt gráiąc łlufá/ iz mu przyłżył dwá królá/ powiedział/ że ma trzy króle [...] A tom ia/ powiáda/ trzeći *KochAp* 10.

Przen: *Granie w karty* (1):

Wyrażenie: »żołędny krol« = *treflowy król* (1): Drugiego też żołędny krol od wielu rzeczy odwiedzie/ á f wemi go fprawami zábawi *RejZwierc* 100v.

3. zool. *Prawdopodobnie Porzana porzana* (L.), *kureczka nakrapiana*; ptak błotny z rodziny *chmścieli* (*Rallidae*) o skrytym trybie życia, nieco więkŝszy od przepiórki (2) :

Wyrażenie: »krol przepiorczy« (2): Glottis [...] nieyáki pták którem królem przepierzczym bywa zwan. *Mącz* 146d; *Ortygometra*, *Przepiórczy król*/ yeft ptak málo więtfzy niż poŝpolite przepiórki *Mącz* 270c.

4. *Matka (królowa) pszczela*; *rex Modrz* (11) : Krola fobie [*pszczóły*] wybieraią ktore⁸⁰ miłuią y poŝluchaia/ á pod nieiakiem prawem fwym przyrodzonym żywą: tak iż nigdy fie zvla nie wyroią, aż gich krol pierwey wyleci: ktoremu wfzytki fluzą. *FalZioł* IV 27d, IV 27d, 28c; *Górndworz* Gg, Gg2; *BiałKaz* M2; *ModrzBaz* 126; *Pfzczóły* iedynego máia krolá *SkarKazSej* 690b.

Wyrażenie: »krol pszczelny, pszczol« (1:1): chocia ten nie będzie wyfzfzego rodzáiu/ niż ieft rodzaj człowieczy/ iákoŝ w.m. o krolu pfczól powiedział *Górndworz* Gg4; *BiałKaz* M2. Cf *Szereg*.

[*Szereg*: »krol pszczelny albo maciora«: krol Pfczelny albo Máciorá nie ma żędła. *StryjKron* 618 marg.]

5. *Prawdopodobnie matka (królowa), samica spełniająca funkcje rozrodcze u mrówek* (1) : Item zemrowifka doftacz robaka byallego dlugiego, kthorego krolyem zowa y chowacz wefloyku. *LibMal* 1549/149.

Synonimy: 1. *carz, cesarz, książe, monarcha, sultan, tetrarcha*; A. *zest.* »trzech krolow«: »szczodry dzień«.

Cf **[ARCYKROL], [BEZKROL], KROLUJĄCY, PODKROLI**

AK